

Çingl

KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT DERGİSİ • YIL: 15 • SAYI: 91 • MAYIS - HAZİRAN 2025

ISSN: 1309-7717

85 ₺

Kültür ve Turizm Bakanlığı dergimizin abonesidir

*Ev Dışı Tüketim (E.D.T)
-18 Soğuk Hava Depoculuğu
-18 ve +5 Gıda Lojistiği*

***Dondurulmuş
Lezzetler...***

MEHMET CONAĞASI ORT. GIDA SAN. ve TİC. A.Ş.

Organize Sanayi Bölgesi 10. Cad. No:7 Melikgazi / Kayseri

Tel: 0(352) 321 38 38 - Faks: 0(352) 321 38 45

info@metegida.com.tr

Çıngı

Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi
Kayseri Yazarlar Şairler ve Sanatçılar Derneği (KAYSADER) yayın organıdır.
(İki ayda bir yayınlanır)

ISSN: 1309-7717

KAYSADER ÇINGİ	* YAZI DANIŞMA KURULU
Adına İmtiyaz Sahibi	* Prof. Dr. Kudret ALTUN
Ismail KAYA	* Prof. Dr. Tamella ALİYEVA
Yazı İşleri Müdürü	* Doç. Dr. Ahmet KAYASANDIK
Kadir ACI	* Abdullah AYATA
Genel Yayın Yönetmeni	* Duran TAMER
Şeyhmus ÇİÇEK	* Köksal AKÇALI
Halkla İlişkiler	* Yusuf DOĞDU
Mustafa Ferit YILDIZ	* Mustafa ACAR
Reklam ve Tanıtım	* Dizgi, Mizanpaj
Hanife KANTAR	* Şeyhmus ÇİÇEK

İletişim Adresi

cingidergisi@gmail.com

0 352 818 55 30 - 0 532 202 71 86

Yazışma Adresi

Cumhuriyet Mah. Mevlevi Cad. Cıncıklı İşhanı
Kat: 3/307 PK: 212 Melikgazi/KAYSERİ

Katkı İçin

Kayseri Yazarlar Şairler ve Sanatçılar Derneği
Ziraat Bankası Erciyes Şubesi
İBAN: TR37 0001 0019 9171 7391 6450 01

Baskı

Çağlayan Ofset Matbaacılık
Matbaacılar Sitesi 2 Blok No.: 30
tel. faks: 0 352 336 97 56
Kocasinan/KAYSERİ

Katkı Bedeli

Yurt içi: 500 TL, Yurt dışı: 25 Euro, Kurumlar: 500 TL

Bu dergideki yazılarda ifade edilen görüş ve fikirlerin hukuki sorumlulukları yazarlarına aittir. Yazılardan ve şiirlerden dergimizin ismi belirtilerek alıntı yapılabilir. Gönderilen eserler yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. Yayımlanan eserlere telif ücreti ödenmez.

İçindekiler

HARMAN	İhsan YALÇINKAYA	3
SANCI	Hüsnü ÖZDİLEK	7
GİZLİDİR	KÖKSAL AKÇALI	7
TARİH KÜLTEPE'DE BAŞLAR	Fikri KULAKOĞLU	8
KANIŞ'IN ESER GÜZELİ	Mustafa FERİT YILDIZ	11
BİRİ GÖRDÜM BEN	Duran TAMER	12
KARŞIMDAKİLER	Yusuf DOĞDU	12
BİR HAYALİN ARDINDAN – 6	Mehmet CONAĞASI	13
YEDİ	Şeyhmus ÇİÇEK	15
LÜZUMSUZ ADAM VE O'NUN İSTANBUL'U	Deniz Dengiz ŞİMŞEK	16
MOR MENEKŞE BAĞLAR ŞİMDİ	Mazlum BERRAKİ	19
ADSIZ	Nuh Naci MIHÇI	19
BUZDOLABI İCAT OLDU SIZGİT BOZULDU	Mustafa ACAR	20
ÇOCUK GİBİYİM KÖTÜ HUYUM	Yılmaz ACI	21
TAZE BAHAR	Ali TAŞTEKİN	21
SAKALLI GELİN	Fatma ÇETİN KABADAYI	22
DEVRENT'TE DEVE GÖRMEK	Halil GÜLŞEN	25
YETMİŞİMDE BEBESİYİM ANAMIN	Kadir ACI	26
DOSTLUKLAR TÜKENDİ	Fatma ÖZGER BİLGİÇ	28
DALGALARA YAZDIM EFKÂRİ	Mustafa AYVALI	28
BABAMIN VASIYETİ	İbrahim Halil MANTIOĞLU	29
DERSİN	Zeynep SÜMER	30
ANALAR BAHTSIZ OLUR	Aslan AVŞARBEY	30
KAVRAYIŞ	Fatma PEKŞEN	31
ZÜMRA'M	Şaniver Sude BAŞOĞLU	34
NE YAPSAM OLMUYOR	Zübeyde GÖKBULUT	35
DARDA KALIR MI?	Özkan GÜLİ	35
ŞİİR	Serdar SAVAŞ	35
İSMAİL HAKKI BEY [DURUSU]	Mustafa İLHAN	36
SEN KALBİNİ FERAH TUT	Halil MANUŞ	37
GÖZLER YALAN	İhsan Fatih POLAT	38
BİZİM KÖY	Dursun DEMİRAY	38
ÜÇ HARFLİLERİ SEVİYORUM	Mustafa BALABAN	39
MASUMİYET	Berat ÖZDEMİR	40
DEĞİŞMEZ	Gülden TAŞ	41
GÖZÜMLE GÖRDÜM	Şerif MENGÜTEMÜR	41
SEBEP/SİZLİĞİ ARIYORUM	Ali Rıza NAVRUZ	42
EZBERLENMİŞ HAYATLAR	Gülhun ERTİLAV	43
ÖZÜR DİLERİM	Bekir OĞUZBAŞARAN	45
ANNEM	Semiha ARASBORA	45
NERMİN AKKAN'IN "ÇİŞE"SİNE BAKIŞ	Prof. Dr. Nurullah ÇETİN	46
BENİM ANAM	Mustafa TOPAL (Fevrî)	47
SÜMBÜLÜM	Mustafa. ERDEM	47
ZAMANIN KUYRUĞUNU BAĞLAMAK	Funda GÖKÇEN	48

HARMAN

İhsan YALÇINKAYA

Herk edilmiş topraklar sonbaharda ekimi bekler. Yaz sıcağını yemiş tarlalar kapkaradır. Sonbaharın gelmesiyle birlikte çiftin kulpu, oku onarılır. Boyunduruk, zelve, kayış elden geçirilir. Çift demiri yülenmeye gönderilir. Öküzler koşuma hazırlanır. Çoluk çocuk, yaşlı genç tarlaya koşar. Tarlanın taşı, keseği toplanıp geçgerekle takımın kenarına taşınır. Bir tarafa yığılan zibil, kürekle tarlaya serpilir. Bider ekmek için tarla hazır hâle getirilir.

Tarlalar irili ufaklıdır. Bider ekerken önlük takılır, bereket duası okunur. Seklemlerden önlüğe konulan zahra avuç avuç tarlaya saçılır. Tarlanın köşesine bucağına konan kuşlar saçılanlardan nasibini alır. Kuşlar derdi din-dirir. Gümrenerek kuşlara deyiş söylenir: "... Uçun kuşlar uçun bizim ellere / Boz bulanık derelere, sellere / Benim gibi garip düşmen ellere / Ayrılmayın bahçelerden, bağlardan..."

Öküzler çiftte koşulur. Çiftin kulpundan tutularak her gün bir evlek tarla sürülür. Tarla elbizliyse mesesin arkasındaki nacakla çift demirinin çamuru temizlenir. Toprağın altı üstüne getirilir. Tarlaya tapan çekilir. Ekin gümrah olsun diye tohum nağmeyle toprağa kavuşur: "... Çiçeklerden aldım yâr o tohumu / Yolcuyudum alamadım uykumu / Benden selam söylen o nazlı yâre / Esen rüzgârlardan alsın kokumu..."

Rüzgâr eser, yağmur yağar, kar düşer. Karlar ekinlere yorgan olur. Kış boyunca tohum, toprağın altında kalır. İlkbaharla birlikte toprak uyanır. Mart, mayıs... Erken ekinler göverir. Göcekle birlikte yerler, yamaçlar yeşile boyanır. Göcek yayanlar kınanır. Herkese malına, davarına sahip çıkması tembihlenir. Ekin sahibi: "Kimsenin zoruna gitmesin. Bizim

göcekte yayılan mal melal görürsem tarladan çıkarır, yoncaya sürerim. Sonucuna katlanırsınız." der. Hayvan yonca tarlasına salınırsa yoncalar. Yoncalayan hayvanı ölümden kurtarmak zordur.

Ekinler önce firik olur. Sıcaklarla birlikte baş yarar. Ekin biçme işi yaklaşırken kayıt görülür. Kayıta yiyecekler batmanla alınır. Fabrikada çalışanlar, memurlar izinlerini harman zamanına göre ayarlar. Ekin sahibinin uzak-taki oğlu, kızı, torunu yardıma gelir. Ekine imeceyle başlanır. Senin tarlan, benim tarlam ayrımı olmaz. Önce arpaya girilir. Arpaların boyu güdüktür. Arpa orakla ya da ellikle biçilir. Arpayı tırmık da tutmaz.

Buğday tırpanla biçilir. Zô olarak biçilen buğdayı kadınlar maharetli elleriyle toplayarak deste yaparlar. Tırpanla bâcak biçenler desteyi ayağıyla toplar. Ayağa geçirilen bâcak otu cırtlıktan yapılır. Desteler anadutla, dirgenle taşınarak yığın yapılır. Deste kucakta da taşınır. Destenin arasına gökçeğüzel otu karışırsa deste dağılmaz. İçinde tögelen varsa ayıklanır. Yığın yaparken ekinin başakları yığının içine, sapı yığının dışına verilir. Yağmurdan yaştan korumak için yığının üstü kubbemsi hâle getirilir.

Kırsalda ağaç bulmak zordur. Bozarmış tarlalarda tek tük ağaç bulunur. O da kendiliğinden yetişen armut ya da alıç ağacıdır. Tarlada ağacın gölgesi ev gibidir. Örs, çekiç, su bidonları, yiyecek, içecek, ufak tefek ne varsa ağacın dibine konur. Torba yağurdu ağaca asılır. Bebeği olan anneler ağacın dalına hıl-lingaç kurar. Anne tarlada çalışır. Çalışırken annenin bir kulağı yavrusundadır. Ağlayınca koşup gelir, çocuğunu emzirir, tekrar işinin başına gider. Ağaç olmayan tarlalarda

yığınların dibi gölgeliktir. Yığının gölgesi sabahleyin uzun olur. Güneş yükseldikçe yığının gölgesi kısalır, gölgenin yeri de değişir.

Ekin tarlası küçükse tarla sahibi biçer. Tarla büyükse keşikçi götürülür. Durumu iyi olanlar ırgat tutar. Tırpancılar ala şafakla tarlaya gider. Tarlanın yanındaki borda tırpan çekiçlenir. Bor serttir. Keskinleşmesi için tırpana masat çalınır. Masat beldeki kuşağa sokulur. Tırpancılar ekinin başında yan yana dizilirler. Ekin biçerken tırpancılarının alınlarından süzülen ter yüzlerine, çenelerine, bağrılarına doğru akar. Ter peşkirle silinir. Ter kurudukça yüzde, omuzda bembeyaz tuz birikir. Tuz kurudukça gevrer, bulunduğu yeri kavurur durur. Sarı sıcakta tırpanın sesi ekinin sesine karışır. İştahla söyledikleri havatırpancılarının gücüne güç katar.“... Ekinler yetişti, başaklar doldu / Karamuk tatlandı, simsiyah oldu / Vefasız, gözlerim yollarda kaldı / Destenin başında bekletme beni...”

Güneş tepeye çıktıkça azık gelecek diye yol gözlenir. Azıkçı görülür görülmez tırpanlar tüfek çatar gibi çatılır, gölgeye oturulur. Ayağa, dize yapışan pıtraklar temizlenir. Firezin üstüne sofra bezi serilir. Sofrayı serenin sahibesine beyi nazire söyler: “... Harmanlar kaşı yârim / güzeller başı yârim / Senden evvel ölürsem/ Suyumu taşı yârim...”

Sofrada yufka ekmek, bol tereyağlı bul-

gur pilavı, baş soğan bulunur.Turşu eksik olmaz. Kırık ekmekler çalkamacın içine özenir, hüğlenen pilavın üzerine yukarıdan aşağıya salata dökülür, karpuz kesilir, yaş üzüm yenir, taslara doldurulan yayık ayrıntı kafaya diki-lip içilir. Yemek yiyenlerin yanından geçenler sofradakilere selam verip “Boğazınız olsun.” derler. Sofraya buyur edilenler ise mahcubiyet göstererek “Size şelek olmayalım.” derler. Yemekten sonra bulaşıkların kabası toprakla ovalanarak alınır.

Ekin biçerken tarlada insandan geçilmez. Su taşıyanlar, omzunda torbayla yük götür-enler, ileri gidenler,geride kalanlar... hepsi bir işin ucundan tutar. Ekinin bir an önce bitmesi için tarlada kim varsa ekin biçenlerin hizmetindedir.

Ekin bitiren tırpancılar hep bir ağızdan “Ekenler biçer, konanlar göçer, cennetin kapısını cömertler açar!” naralarıyla ekin sahibinin önüne deste atarlar;“Dostun dost olsun, düşmanın ömrü bu kadar olsun!” diyerek de bahşış isterler. Başağı iri olan buğdaylardan çıdırgaç yakılır, yanında çay içilir.

Ekin biçmenin ardından tırmık çekme işi başlar. Tırmık sabahleyin tarla çiğliyken çekilir. Sıcakta çekilirse başaktaki taneler yere dökülür. Tırmığın dişi demirse döküntüyü iyi toplar, tahtaysa çabuk kırılır. Gedik tırmıkla tarlayı tırmıklamak zordur. Tırmık çekerken tarlada değerli taşlara rastlanırsa bu taşlar alınıp cebe konulur. Biriktirilen taşlar düven dişi için kullanılır. Sıkıl taşlar süs olarak evde camekânın içine konur. Sap yığınları harmana gitmeyi bekler.

Yığınları harmana getirmek için kağrı kurulur. Kurağın ön göbüne, arka göbüne çatal kazıklar çakılır. Kazıkların üzerine iç cerek, dış cerek konulur.Cereklerin arasına çaprazına ip çekilir. Kağrının mazısı yağlanır. Evlemesin diye kağrının dişleri tamir edilir. Tarlaya giderken öküzlere “dâh!” denir. Yığının dibine gelince öküzler kendiliğinden durur. Desteler anadutla kağrıya yüklenir. Yukarıdaki kişi dirgenle duvar örer gibi sapı örer. Sap yukarı doğru genişler, hayma gibi olur. Sap kaymasın diye kendirle dört bir yandan sarılır. Tarladan çıkarken kağrının tekeri yarıya kadar toprağa gömülür. Öküzler bir sağa, bir sola çeker. Tarladan madrubu çıkıldığında kağrı

durdurulup kağına dayak verilir. Öküzler dinlendirilir. Sap kağınsı yokuştan harman yerine doğru giderken kağının gıcirtısına kağınyı sürenin yanık sesi karışır: “Gide gide yokuş bana yurt olur / Mor koyun da kuzusu-na kurt olur / Bir yiğit de sevdiğini almazsa / Ölmez amma yüreğine dert olur...”

Harman yerinde hummalı çalışma başlar. Herkesin harman yeri ayrıdır. Eski harman yerlerinde çayır çimen boldur, buraların üzeri de serttir. Çimeni çok olan harman yerinin temizliğini yapmak kolaydır. Yeni açılan harman yerleri tozlu topraklıdır. Çalgıyla harman yeri süpürülür. Keven, calba, kılçırış-varsa çapayla- kökünden sökölür. Helikler tenekelerle uzağa nakledilir. Sapın döküleceği yer sulanır. Üzerine loğ çekilip pekiştirilir.

Harmana getirilen sap kağından indirilirken incelik ister. Kendirin ucu bileğe dolandırılıp geriye doğru çekilir. Sap dürölerek kağının arkasından harmana indirilir. Harmana bilezik gibi indirilen sap en makbul olanıdır. Bileziğin yere serilmesi kolay olduğu gibi sap sürümü de kolaydır.

Düven sürmek için sap yere yazılırken düvenin de bakımı yapılır. Düven iki kalın tahtadan yapılır. Tek tahtadan yapılan düvenler de vardır. Düvenin dişi mühimdir. Sap düvenin dişiyle yumuşatılır. Düvenin dişinin ön kısmı ince, arka kısmı kalındır. Düvenin altındaki gediklere çakılan dişler yerine oturtulur. Tahtanın dişleri sıkması için katran dökölür. Katran bulamayanlar kızgın su dökerler. Düven güneşin altına konarak kurutulur. Düvenin sahibi düven dişlerken dilinden aheste aheste türkü dökölür: “Düven dişi taştan olur / Çok muhabbet aştan olur / Elde güzel çoktur amma / Gönüldeki başka olur...”

Onarılan düven, halka şeklinde yere serilen sapın üzerine konur. Öküzler kulağından tutulup düvene koşulur. Düvene önce, düven sürmeyi iyi bilen kişi biner; bilmeyenlere ise düvenin nasıl sürüleceği öğretilir. Öküzler daireyi dönmeye çabuk alıştır. Boyunduruğun dışına koşulan öküzün işi zordur. Yoruldukça öküzlerin yeri değiştirilir. Öküzler sap halkasının dışına çıkacak olursa başına takılı örme, elle çekilerek kösteklenir. Düven öküzü çok yer, az yemesi için öküze burunsalık takılır.

Öküzün malamaya pislememesi için helva tenekesiyle tetikte olunur. Öküzü olmayanlar düvene at koşarlar. Nadir de olsa eşek koşanlar da vardır.

Düvene binen kişi düveni dinelerek sürer. Yorulunca sandalyeye oturur. Yorgunluk gösterenle yarenlik edilerek “O düvenden yorulduysan bu düvene bin.” derler. Sandalye sallandıkça uyku bastırır. Sarı sıcak yakar da yakar. Öküzler sırtına, bacağına konan sinekleri kuyrukları ile kovmaya çalışır; öküzün kuyruğu düven sürenin yüzüne gelirse değdiği yeri kaşındırır. Kovalanan sinekler düven sürenin eline, yüzüne, kulağına konup onu sürekli rahatsız eder.

Sapların arasında koşup eğlenen çocuklar gelip düvene binerler. Çocuklardan biri ikisi düvenin arkasına asılır, yatıp uzanarak düvenle birlikte dönerler. Düvene binen çocuk çoksa öküzler düveni zor çeker. Sapın, samanın içine yalбыrdak karışan çocukların gülmekten aklı gider. Çocukların sırtına, boynuna yapışan çöpler çocukları dabaz olmuş gibi kaşındırır.

Düven sürölürken yabayla malama aktarılır. Saman altta kalır, sap üste çıkar. Malama boydan boya karıştırılırken mola verilir. Malamanın ortası açık bırakılır. Sap, saman hâline gelinceye kadar düven sürölür. Düven sürme günlerce, haftalarca, hatta aylarca sürer. Saman olduktan sonra sıyırğıyla, yabantıyla ortaya yığılan saman öbeği âdeta küçük bir tepe oluşturur.

Harman savurmak için yel beklenir. “Harman yelle, düğün elle olur.” Sabahları yel esmez. Yel en çok ikindi vakti ya da akşama doğru eser. Yel estiğindetig yabayla havaya atılır. Harman savruldukça çeç samandan ayrılır. Saman taneden tam ayrılmamışsa sarattan geçirilir. Ardından kalburla elenir. Kalburun gözü saratın gözünden incedir. Sarattan çıkan kesmik bir tarafa yığılır. Harallara doldurulan kesmik tandırda iyi yanar.

Çeç çulun üzerine yığılır. Gece gündüz çeçin başında beklenir. Oğurlamaya gelenlerden korumak için gece sak yatmak gerekir. Harmanda gökyüzünü seyretmek için sırtüstü yatılır, yatarken yıldızlar sayılır. Gece, siyah kadifesini gökyüzüne serdiğinde bir yıldız parlar. Sonra yıldızlar çoğalır. Yıldızlar dizi

dizidir; dağınık, yan yana, sisli... Gece ilerledikçe yıldızlar aşağı doğru iner. Ay doğunca yıldızlar evine gider. Zahra ayın ışığında altın sarısı gibi parlar. Gece inek, dana, eşek harmana gelirse değneklerle, dirgenle kovulur. "Dirgeni yiyen sığa bir daha gelmez sapa." sözü başkasının malına göz dikip cezası kesilenler için söylenir.

Çocuklar yığınların arasında çürülemeyi oynarlar. Cıdal çıkaranlar oyuna alınmaz. Yorulup yatağa giren çocuklar sevinçten birbirine sokulur. Harmanda yatarken en büyük güvence babadır. Baba, çocuklar uyuyuncaya kadar masal anlatır. Sabahleyin ibibiğin sedası, serçelerin cıvıltısı, hayvanların böğürtüsüyle uyanılır.

Çeç harmanda bekletilmeye gelmez. Kurttan kuştan korumak için onu bir an önce eve götürmek gerekir. Zahra, torbalara doldurulup yan yana konur. Akşamüzeri yorgunluktan torbalara yaslanılır, ayaklar uzatılır, tütün tellendirilir, bir de türkü tutturulur: "... Yürü bire yalan dünya / Sana konan göçer bir gün / İnsan bir ekin misali / Seni eken biçer bir gün..."

Torbaya, çuvala konan zahra kağıya yüklenerek yıkanmak için dereye götürülür. Palazın dört ibiğinden tutularak dereye sal atılır. Zahra kaçmasın diye palazın çıkışına ince elek konur. Hanımlar kolları sıvayıp dizleri çemrerler. Birinin söylediğine ötekiler mırıldanarak eşlik eder: "... Ekin ekilen yere / Sapı dökülen yere / Can kurban, canan kurban / Kâkül dökülen yere..." Zahranın çöpü, kılçığı suyun yüzüne çıkar. Tabanda kalan taşlar uzağa götürülüp atılır. Yıkanan zahra çayırılığa serilen çulun üzerinde kurutulur. Ekmek tahtasının, sininin üzerinde hırışı seçilir.

Kazanlar kurulur, ateş yakılır, hedik kaynatılır. Bulgurluk buğdaylar büzüşene kadar kurutulur. Değirmene gidecek unluk, bulgurluk, yarmalık ayrılır. Tavuğun, cücüğün payı ibiği delik tehlizlere konur. Çalıbasan denilen ekmeklik buğday nakışlı torbalara doldurulur. Romen buğdayı, Urus buğdayı biderlik olarak ayrılır. Değirmen önce una, sonra

bulgura, ardından da zavala döner. Evde un bitmişse el değirmeni döndürülerek iki taşın arasına avuç içi ile azar azar buğday, arpa, çavdardan ne varsa atılarak un yapılır.

Değirmen yolculuğuna hazırlanırken harmandaki samanı çekmek için çeten kurulur. Çeten kurarken eskimiş çul, çuval, palaz yan yana getirilerek çuvaldız ile dikilir. Samanlığın üzerinden delik açılır. Çetenle getirilen saman delikten aşağı dökülür. Aşağıda birisi dipten başlayarak samanı yosar. Saman yosmak zordur. Tülbentle kafa göz sarılmazsa toz genze gider, nefesi keser. Samanlıkta bayılanlar bile olur. Saman yosma işi bittikten sonra saman yosan, elinden tutularak samanlığın deliğinden dışarı çıkarılır. Deliğin ağzı sallı kapatılır. Çamur karılarak üzeri tepelenir. Sağlam olsun diye çamurun içine saman katılır.

Harman bir sızıdır, hem de ince bir sızı; emeğin, alın terinin sızısı. Harmandan kalkanın üzerinden bir dağ kalkar. Borçlu olanlar harmandan sonra borcunu öderler. Oğlan evlendirecek, kız çıkaracak olanlar harman kalktıktan sonra düğünlerini yaparlar. Harman, fakara günlerin zengin hazinesi olarak herkesin tutunacağı bir daldır.

Vaktiyle harmanda dostluklar kurulurdu. Harman komşuluğunun eni boyu başkaydı. Herkes birbirine yardım eder, birbirinin yarasını sarardı. Güzel günlere ulaşmanın yolunun zorlu günlerden geçtiğini bilmeyen olmazdı. Bir yaz boyunca süren harman geleneği düvenden kara patosa, kara patostan savurmalıya döndü. Şimdi ise tarlanın traktörle bir günde sürülüp, ekilip, biçerdöverle bir günde biçilip toplandığı günlere gelindi.

"Harman yeri sürseler / Yerine gül ekseler..." dizeleri zorluklara çare olarak temenide kalsa da Anadolu güneşinde büyüyüp soframıza gelmesi için güçlüklerine katlandığımız başaklardan çıkan buğdayın tadı da mağımızda, buğday ekmeğinin kokusu ise hâlâ burnumuzda tütmektedir. Bizler ise o günleri çamla çırayla arayıp yaşadıklarımızı hasretle yâd etmekteyiz.

SANCI

Gün, yazılmadan da yaşanır belki
Fakat yaşanmayan yazılmaz, bil ki!

Bilmezsin elbette iç ülkemdeki
Harap şehirleri yazmadım daha
Keşfini bekleyen bir âlemdeki
Saklı şiirleri yazmadım daha

Nefrettir sevgiye tuzaklar kuran
Nefistir şefkatle hakka gem vuran
Ateşin koynunda semaha duran
Donmuş zikirleri yazmadım daha

Her insan kendine farklı yol seçmiş
Duygular ya dilsiz ya da kekeçmiş
Matruşka misali iç içe geçmiş
Gizli fikirleri yazmadım daha

Bir gün erişirsen ömrün kışına,
Ne kargısına bak ne alkışına
Yoksul çocukların saf bakışına
Çöken seherleri yazmadım daha

Sokaklarda düşük yapan çağları
Ölümlerden medet uman sağları
Göğümün göğsüne saplı dağları
Susuz nehirleri yazmadım daha

Boş verir ülkesi dönse de çöle
Kişi, çıkarına olmuşsa köle!
Ak topraktan öte denize, göle
Akan zehirleri yazmadım daha

Yolsuz siyasete dedikçe "asla"
Kırpılır şu aklım sanki makasla
Halkın vücudunda yırtılan kasla
Kopan sınırları yazmadım daha!

Şişeden çıkınca cinin büyüğü
Hurafeler oldu dinin büyüğü!
Cehalet denilen kara büyüğü
Hatta sihirleri yazmadım daha!

Geçerse bir günün diğer güne eş
Arkanda ay koşar önünde güneş

Hüsnü ÖZDİLEK /ALMANYA

GİZLİDİR

Zaman biteviye akar arkında
Şu feleğin neler döner çarkında
Rahmet sırlı azla çoğun farkında
Tahıl tanesinde harman gizlidir

Ah eyleme bağrındaki yaradan
Geceye bak, beyaz çıkar karadan
Azmedersen esirger mi Yaradan
Yılanın zehrinde derman gizlidir

Ne gaip bellidir ne âlem sırrı
Dağlar kaldıramaz kuldaki kahrı
Bulutlar sırtında taşıyor bahri
Damlanın içinde umman gizlidir

Nefsini tart, düşün, düzelt niyeti
Gasp edip de kısmet bilme serveti
Kul hakkı ağır yük, yapma gıybeti
Vesvese içinde şeytan gizlidir

Varlığın beşere olmasın zarar
Fesatlık akılı, vicdanı yorar
Adaleti gözet verirken karar
Haksızlık içinde hüsrân gizlidir

Mecliste az söyle bilip sözünü
Geveze aşikâr eder özünü
Gafil dili ile oyar gözünü
Çok lafın içinde yalan gizlidir

Huzur diliyorsan sade bir hayat
Emeğe zulümdür israf, şatafat
Varlık kapısıdır hakka kanaat
Çekirdek içinde orman gizlidir
Can kuşu latif bir kafes içinde
Beyhude çırpınır heves içinde
Verdin, alamazsın, nefes içinde
Tanrı'nın yazdığı ferman gizlidir

Köksal AKÇALI

TARİH KÜLTEPE'DE BAŞLAR

Fikri KULAKOĞLU

GİRİŞ

1. 1948 yılından itibaren yapılan kazılarda, Kültepe'nin ancak 5%'lik kısmı kazılabilmektedir. Yapılan kazılarda, günümüzden 6000 yıl önceye ait yerleşim tabakalarına kadar inilmiştir.

Kültepe'nin önemi, günümüzden 4000 öncesine tarihlenen Asur Ticaret Kolonileri Çağı yerleşiminden gelmektedir. Bu çağda, merkezi bugünkü K. Irak olan bölgedeki Asur şehri olan krallığın, ticaret için çok sistemli bir ağ kurdukları ve bu ağın Anadolu'daki merkezinin Kültepe olduğu bilinmektedir.

Bilindiği gibi tarih, yazı ile başlar. Anadolu insanı, okumayı ve yazmayı ilk kez Kültepe'de öğrenmiştir. Böylelikle Anadolu tarihi devirlere girmiştir.

Assurlu tüccarlar, Anadolu insanına, sadece okumayı yazmayı değil, aynı zamanda devlet kurmayı, bürokrasiyi, protokolu, adalet ve hukuk sistemini de öğretmişlerdir. Zaten bu çağdan sonra, Anadolu'da Hititler, Kültepe'den edindikleri tecrübe ve birikim ile Anadolu topraklarında ilk kez merkezi otoriteyi tesis edecek ve Hitit Devleti'ni kuracaklardır.

2. Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Kültepe

Esası maden ve tekstil ticareti üzerine kurulu ticaret düzeninde, Anadolu'da bulunmayan kalay, gümüş-altın karşılığında Anadolu halkına satılmaktaydı. Hammadde olarak alınan yün de "Babil modası"na uygun olarak Assur'da dokutulup, Anadolu insanına yine, gümüş ve altın karşılığında satılmaktaydı. Bu ticaret sisteminin Anadolu'daki merkezi Kültepe idi ve Kültepe'ye getirilen mallar, Anadolu içlerine kadar dağıtılmaktaydı.

Alım satımı yapılacak mallar ve bunların fiyatları, gümrük işlemleri ve ödenecek vergiler ile saray memurlarının satın alacakları mallar ve karşılığında ödeyecekleri miktardan, tüccarların güvenliğinin sağlanmasına kadar her türlü hak ve sorumluluk Asur ile yerel krallıklar arasında yapılan antlaşmalarla tespit edilmişti. Anadolu ile Mezopotamya arasında gerçekleştirilen ticaretin karşılıklı kazanç temeline dayanmaktaydı. Ancak bu ticarete Asurluların kazancının Anadolu'ya göre çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Anadolu beyliklerinin ve özellikle Kaniş Krallığı'nın en büyük kazanç kaynağı ise Assurlu tüccarlardan çeşitli adlar altında alınan vergilerdi. 200-300 eşekten oluşan kervanlarla Dicle, Habur vadilerini geçerek Orta Anadolu'ya gelen tüccarlar mallarını pazara çıkarılmadan önce saraya getirir ve kralın beğenisine sunup ve hesaplanan vergilerini öderdi.

Anadolu halkının bu ilişkilerin şüphesiz en önemli kazancı yazıyla tanışması, okumayı-yazmayı öğrenmiş olmasıdır. Sümerliler tarafından M.Ö. 3200 yıllarında keşfedilen yazı, bu ticari ilişkiler sonucunda ancak M.Ö. 2. bin yılın başlarından itibaren Anadolu'da kullanılmaya başlanmıştır. Şimdiye kadar yapılan kazılarda bulunan 23500 civarındaki tablet, tüm Yakındoğu'daki en büyük koleksiyonlardan birini oluşturmaktadır.

Kolonilerin hem Asur'la ve hem de yerel krallıklar ile ilişkilerinin yürütülmesi için "Kârum dairesi" (bet kârim) kurulmuştur. Her koloni merkezinin kendi "Kârum dairesi" vardı ve ticaret yapacak tüccarların bu ofise kayıtlı olduğu anlaşılmaktadır. Kârum dairelerinde tüccarların malları depolanıyor, gümüş

ve bakırları koruma altında tutuluyordu. Bu hizmetlere karşılık tüccarlar bulundukları yerin kârûm dairesine vergi vermekle yükümlü idiler. Aynı zamanda bir banka gibi de faaliyet gösteren kârûm daireleri tüccarlara kredi veriyor veya onlardan faizle borç para alıyorlardı.

Anadolu'da ticari faaliyet gösteren Asurlu tüccarlar Asur şehrinde oturan büyük sermayedarların ortakları veya acenteleri idi. Bazı tüccarların nesiller boyu Anadolu'da oturmuş olduklarını biliyoruz. Bazı ev satış sözleşmelerinden birçok Asurlu tüccarın Kaniş'te ev satın aldıkları anlaşılmaktadır.

Yerli halkın ticarî hayatta etkin bir biçimde yer aldıkları anlaşılmaktadır. Ancak yerli tüccarların arşivlerinde ele geçen tablet sayısı Asurlu tüccarların arşivlerinde ele geçenlerle karşılaştırılamayacak kadar azdır. İlginç olan, bazı Anadolu kadınların da ticarî faaliyetlerde bulunmuş olmalarıdır.

Ticaretin Yapılan Mallar

Ticaretin esas unsuru maden ve tekstil idi. Asurlu tüccarlar, büyük bir kısmını Güney Mezopotamya'dan sağladıkları kumaşları ve olasılıkla Türkmenistan veya Afganistan'dan ithal ettikleri kalayı Anadolu'ya satarak oldukça büyük karlar elde etmiştir. Tüccarlar Anadolu'ya getirdikleri malları, gümüş ve altın karşılığında satıyorlardı. Gümüş ve altın da Asur'a transfer edilmekteydi.

Asur'dan Anadolu'ya ihraç edilen mallar arasında 40 kadar çeşidi bilinen kumaş başta gelmektedir. Kumaşların üretilmesinde Mezopotamyalı kadınların rolü büyüktür. Kadınların Anadolu'daki kocalarıyla veya kardeşleriyle yazışmalarında, kumaşlarla ilgili konular geniş bir yer tutmaktadır. Kumaş üretiminde kullanılacak yünün büyük bir kısmının Anadolu'dan temin edildiği anlaşılmaktadır. İthal kumaşın yanında yerli üretimin de varlığı açıktır. Anadolu halkının da kumaş üretimine ilişkin çok sayıda arkeolojik veri bulunmaktadır. Çivi yazılı belgelerden, Kaniş ve diğer yerel krallıkların sürülere sahip olduklarını göstermektedir.

Kalayın yanı sıra bakır, gümüş, altın ve amûtum/aşî'um, lapis lazuli gibi yarı değerli taşların ticareti de yapılmıştır.

3. Akadça'da "liman" anlamına gelen

kârûm Anadolu'da "ticaret merkezi; pazar yeri" karşılığında kullanılmıştır.

4. Kültepe tabletleri sadece Eski Anadolu tarihi için değil, Eski Mezopotamya tarihinin iyi bilinmeyen bir döneminin aydınlatılmasında da çok önemli kaynaklardır.

Tüccarların evlerinde, tüm ekonomik faaliyetlerinin yazılı olduğu belgelerini ve ticari eşyalarını sakladığı bir arşiv odası bulunuyordu. Tabletler burada çömleklerde, sepetlerde, çuvallar veya raflarda korunmaktaydı. İş mektupları ve borç senetleri, tabletler arasındaki en büyük grubu oluşturmaktadır. Mahkeme tutanakları, çeşitli kayıt ve listeler sık rastlanan belgelerdir. Daha az sayıda olmak üzere, evlenme-boşanma, evlatlık alma ve miras gibi aile hukukunu ilgilendiren belgelerle, köle, ev ve tarla satış senetleri de bulunmaktadır.

5 Din ve İnanç

Kaniş'in tanrılar dünyası

Kazılarda elde edilen arkeolojik ve yazılı belgelerden bu çağda Kaniş Krallığı'nda ve Anadolu'da çok tanrılı bir inanç sisteminin varlığı anlaşılmaktadır. Kişiler, kendi inançları doğrultusunda inandıkları tanrılara tapmakta, onların tasvirlerini taşımakta ve onları hoşnut etmek için kurbanlar adamakta ve onların adına yemin etmektedirler.

Kozmopolit bir merkez olan Kültepe'de, Anadolu tanrılarının yanında, yabancı tanrılara da tapınılmış olması doğaldır. Bu tanrılar ve tanrıçalar arasında, Kaniş Krallığı'ndan sonra oluşacak Hitit kültüründe tapılan bazı tanrılarının öncülerinin bulunduğu da bilinmektedir. Kaniş Krallığı'nda yerli halkla birlikte yaşayan Hititler, doğal olarak onların din ve inançlarından da etkilenmişlerdir.

Kültepe'de bulunmuş tablet zarfları ve bullalar üzerindeki silindir mühür baskıları, yerli ve yabancı tanrılar hakkında bilgi veren en önemli malzemelerdir. Mühürlerde görülen sahnelerde Asur'un Baş Tanrısı Aşşur, Güneş Tanrısı Şamaş, Aşk ve Savaş Tanrıçası İştar, Bilgelik ve Su Tanrısı Ea, Ay Tanrısı Sin ve Fırtına Tanrısı Adad gibi Mezopotamyalı büyük tanrılara yapılan tapınım tasvir edilmektedir. Buna karşın, sadece sembolleri ve kutsal hayvanları ile gösterilmiş yerli tanrıla-

rın isimleri bilinmemektedir.

Çivi yazılı belgelerde ise çeşitli yerli tanrıların isimleri geçmektedir. Kaniş ile Asur arasında yapılan bir antlaşmanın başında Mezopotamyalı tanrıların yanında, "Kaniş ülkesinin tanrıları" olarak sunulan tanrılar arasında Karkamış şehrinin ilahesi Tanrıça Kubaba ile Aşkaşıpa Dağı'nın isimleri geçmektedir. Böylelikle burada adı geçen Aşkaşıpa Dağı'nın Erciyes olduğu ve Anadolu halkının dilindeki adının Aşkaşıpa olduğunu öğreniyoruz.

Ayrıca "Kaniş'in tanrısı" Anna, Nipas, Harihari, Tuhtuhânum ve Parka, Higişa gibi tanrıların isimleri de tabletlerde zikredilmektedir.

Tapınaklar

Günümüze kadar sürdürülen kazılarda Kültepe'de tapınak olarak yorumlanabilecek iki adet anıtsal yapı keşfedilmiştir. Bunlar ilk Hitit Kralı Anitta'nın Kaniş'i fethetmesinden sonra gerçekleştirdiği imar faaliyetleri sırasında yaptırdığını iddia ettiği üç tapınaktan ikisidir. Karum alanında ise henüz dini fonksiyonlu bir yapıya rastlanmamıştır.

Yazılı belgelerden öğrendiğimiz kadarıyla, mahkemeye çağırılan Asurlu şahitler ifadelerini Asur'un baş tanrısı Aşşur'un hançeri veya amblemi önünde yemin ederek vermekteydiler. Dolayısıyla koloni merkezlerinde Tanrı Aşşur'a adanmış bir tapınağın veya kutusal bir alanın varlığı anlaşılmaktadır.

6 Kültepe kazılarında ele geçen, koruyucu tanrılar olarak kabul edilen kurşun figürinler; baş tanrıçanın fildişi, kurşun, gümüş, fayans ve bronzdan yapılmış heykelcikler, tanrılara içki sunulan ve riton denilen kaplar, Kaniş'te tapınılan tanrılar dünyası hakkında önemli bilgiler vermektedir.

Ölü gömme âdeti

Ölüler, evlerin içlerine çoğunlukla da içinde fırının da bulunduğu avluya gömülmüştür. Basit toprak, küp veya taş sanduka mezara gömülen ölüler, öbür dünyaya bol miktarda eşya ile uğurlanmıştır. Erkekse silahları, kadınsa süs eşyaları, takıları ile gömülen kişilerin hediyeleri zenginliklerini göstermektedir. Sağken kullandıkları terazi ağırlıkları ile gömülen tüccarların yanlarına ayrıca öbür dünyada ticarete devam edebilmeleri için madeni kaplardan oluşan sermaye de bırakılmıştır.

Kültepe metinlerinde ölenin arkasından yapılan ritüellerle ilgili tek bir kayıt vardır. Turhumit şehrinde ölen Asurlu büyük tüccar Şalim-Aşşur orada gömülmüş ve yapılan yas töreninden sonra mezarının önüne bir anıt inşa edilmiştir.

7 2006 yılı karum kazılarında keşfedilen altın bir folyo üzerindeki tanrı tasviri, Hitit sanatının kökeninin Kültepe olduğunu bir kez daha göstermektedir. Bir arslan üzerinde ayakta duran ve bir eliyle bir savaş baltası diğer eliyle de bir arslanı arkasından tutmuş olarak tasvir edilen tanrı tamamen Hitit ikonografisindedir.

8. Kültepe'de keşfedilmiş silindir mühür baskılarının çoğu Eski Assur üslubundadır. Bu üslubun belirgin özelliği, figürlerin köşeli vücut hatları, çatal elleri, şematik yüzleri ve giysi ve vücut ayrıntılarının taramalarla doldurulmuş olmasıdır. III. Ur Sülalesi geleneğine bağlı olarak işlenmiş olan Eski Assur mühürlerinin ana konusunu tapma sahneleri oluşturur.

İb katında, ticaretin seyrine paralel olarak Eski Assur üslubunda yapılmış mühürlerde azalma görülmesine rağmen, yine de bu üslubun etkisiyle yapılmış mühürlerde eski geleneği devam ettiren bir üslubun varlığının yanı sıra, Eski Babil motiflerinin Eski Assur üslubunun etkisinde işlendiği bir başka üslup ve son derece stilize edilmiş figürlerdeki köşeli hatların hakim olduğu bir başka üslup gibi çeşitli varyasyonlar saptanabilmektedir.

İnce işçiliği, yuvarlak hatlı figürleri ve ustalıklı kullanılmış tasvir alanıyla dikkati çeken Güney Mezopotamya kökenli tipik Eski Babil üslubuna giren mühürlerin de esas konusunu tapınım oluşturur.

II. katın mühürlerinde görülen “Suriye-Kapadokya” veya “Suriye Koloni” olarak adlandırılan ve Kaniş’e özgü olduğu anlaşılan bir diğer üslup ile Ib katında karşımıza çıkan ve Babil Kralı Hammurabi ile çağdaş Suriye mühürleri, sadece gliptik sanatın zenginliklerini değil aynı zamanda panteonunu da çeşitliliğini göstermektedir.

9 Kaniş Krallığı’nın sonu ve Hititler

Ib katı şehrinin sona ermesinden kısa bir süre sonra yeni bir yerleşimin kurulduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu şehir öncekilere oranla daha seyrek bir yerleşim göstermektedir. Şimdiye kadar hiç bir çivi yazılı belgenin bulunmadığı ve çok zayıf bir mimari kalıntısı tespit edilebilen ve Ia katı olarak isimlendirilen bu şehre ilişkin buluntular, bu dönemde Hitit kültürünün doğuşuna işaret etmektedir. Özellikle Ia katı mezarlarından elde edilen veriler, bu kat yerleşiminin sonu ile Eski Hitit Krallık Çağı’nın kuruluşu arasında çok fazla zaman geçmediğini göstermektedir.

Çivi yazılı belgelerde geçen yer ve şahıs isimlerinden Hititler’in Kaniş Krallığı zamanında da Anadolu’da bulundukları bellidir. Siyasî hâkimiyetlerini kurmadan çok önce Anadolu’ya göçmüş olan Hititler, Anadolu şehir krallıklarıyla ve insanıyla siyasî ve kültürel ilişkiler içerisinde olmuşlardır.

Buna karşın Kültepe’de ve yakın çevresinde, M.Ö. 2. Binin ikinci yarısında Önas-ya’nın üç süper gücünden biri olan Hitit İmparatorluk çağıının maddi kültür kalıntılarına rastlanmamıştır.

Ia katı yerleşiminin sona ermesinden sonra Karum, uzun bir müddet iskân edilmemiştir. Höyük’te Demir Devri’nde görülen yerleşimin izleri, Karum’da yani Aşağı Şehir’de görülmemektedir.

Yapılan kazılarda bulunan sikke ve seramiklerden, Geç-Roma Çağı’nda Aşağı Şehrin bir kısmının çiftlik yerleşimi, bir kısmının da nekropol olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Sikke ve seramik buluntuları, Kaniş şehri arazisinde Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinin varlığına işaret eder. Ayrıca Hitit sanatına kaynaklık eden Kaniş uygarlığının izinin, 17. yüzyıl Kayseri mahkeme sicillerinde bölgenin “Karye-i Kınış” olarak korunmuş olduğunu gösterir.

KANIŞ’İN ESER GÜZELİ

Asurlu tüccarım, yüklü kervanım
Kaniş pazarında gördüm güzeli
Baktım cemaline sızladı canım
Gönlümü kavurdu esmer güzeli

Bakır bilezikler, parlar kolyesi
Seveni kül eder, aşkın şulesi
Halys sularını yakar nefesi
Şakiyan bülbülsün Kaniş Güzeli

Kil tablete kazdım, senin adını
Bal hurmada buldum senin tadını
Altın, gümüş süsler makbul kadını
Mahperi hilalsin esmer güzeli

Unutamam asla tatlı sözünü
Didarı gamzeli kara gözünü
Yüreğime döktün hicran közünü
Beni meftun ettin Kaniş Güzeli

Fırtınalar sırrımızı saklasın
Ay tanrısı yıldızları yoklasın
Kaniş’te duvarlar seni koklasın
Bir miski ambersin esmer güzeli

Asur’dan Kaniş’e uzanır yollar
Kadim dost yârine bergüzar yollar
Gurbette cananı saramaz kollar
Dillere destansın Kaniş Güzeli

Mustafa FERİT YILDIZ
(Ozan Hazanı)

BİRİ GÖRDÜM BEN

Canı candan ayırmadım arımdan,
Her bahtı karalı günü gördüm ben.
Korkum yoktur bu günümünden, yarından,
Zamanın içinde dünü gördüm ben.

Hakk'ı bilmek insanlığın erdemi,
O demli âlemden aldım her demi,
Attım gözümdeki siyah perdem,
Şeytanı taşıyan cini gördüm ben.

Kulu kâinata hayran eyledim,
Onun için düğün, bayram eyledim,
Gönüllere girdim seyran eyledim,
Bedenin içinde kini gördüm ben.

Şu bin bir âlemin sırrına bir bak,
Özü Mevla'sına apaçıktır ak,
Kölesi örtülü, kralı çıplak,
Saraylar içinde ini gördüm ben.

Güneş'e pencere, Ay'a bacayım,
Ben insanım her canlıdan yüceyim,
Erenlere pirim ruha hocayım,
Binlerin içinde biri gördüm ben.

Gerçeğin mayası özü ma'rifler,
Hakk'ı görmeyene olmaz tarifler,
Bu Duran'ı bağışlasın arifler,
Bu âlemde miskin beni gördüm ben.

Duran TAMER

KARŞIMDAKİLER

Kendimi yorarım boşu boşuna,
Koca bir duvar var, sanki karşımda,
"Canım" "cicim" desem, gitmez hoşuna,
Bir sürü davar var, sanki karşımda.

Ben karaya "kara" desem, "ak" diyor.
"Gözünü kapat da, bana bak" diyor.
Lağıma dalıyor" çok berrak" diyor.
Bulanık sular var sanki karşımda.

Ben Ayvaya "ayva" desem "dut" diyor.
"Ben yiyorum, biraz da sen yut" diyor.
"Şemdinli'den ötesidir Mut" diyor.
Yüzlerce bulvar var, sanki karşımda.

.Ben Hakka "hak" desem, o "batıl" diyor.
"Aldatıldın" desem, "gel katıl" diyor,
"Ben memnunum, sen de gel satıl" diyor
Acayip kullar var, sanki karşımda.

İnanın ağızımın kalmadı tadı,
Bunlardaki inat katır inadı
Ne haksıza kızdı, ne de kınadı,
Lüzumsuzkıllar var, sanki karşımda.

Hakikati üflesem de boruyla
Sorulara cevap verir soruyla.
İnansa da Berbatı'nın zoruyla,
Binlerce "Ne?"ler var, sanki karşımda.

Yusuf DOĞDU (BERBATI)

BİR HAYALİN ARDINDAN-6

Mehmet CONAĞASI

Orta Asya'da gezmeye, gözlem yapmaya devam ediyoruz...

Çimkent otogarından bir otomobil kiralarak Özbekistan'ın Taşkent şehrine yakın olan sınır kapısına geldik. Sınırın her iki tarafı ana baba günü gibi. Yolcu kapmak isteyenler, bir şeyler satanlar, ellerinde deste deste paralarla para değiştirenler, yüklerimizi taşımak isteyen hamallar, gelenleri gidenleri karşılayanlar hepsi orada.

Bizi tipimizden hemen tanıyorlar. Birkaç kişi Azerbaycanlı mısın, Türk' müsün? diye sordu. Sadece bir kişi de Kürt müsün? diye sordu. Benden de hayır cevabını alınca benden özür diledi. Sınır kapısından Kazakistan binasına çıkış yapmak için girdik, herkes bize yardımcı olmaya çalıştı. Hatta memurun birinin önündeki hattı boşaltarak sadece bize hizmet verdiler.

Herkes halimizi hatırımızı soruyor, sınırın Özbekistan tarafında da yine bize çok yardımcı oldular. Fergana bölgesinden bir kardeşimiz bizimle ilgilendi, telefonunu bıraktı, bir sıkıntı olursa aramamızı söyledi.

Sınırdan çıkış-giriş işlemlerimizi tamamladıktan sonra yine bir otomobil kiralayarak Hiva ve Urgenç' e gitmek üzere onların Jenubi Temir Yolları dedikleri Güney demir yolları terminaline gittik. Yaklaşık 1.000 km. batıda olan Harezm bölgesi dedikleri ve tarihte Celalettin Harzemşah' ın adıyla anılan ve TürkiyeTürkçesine en yakın Türkçenin konuşulduğu bölge için biletimizi aldık. Bilet saati akşam idi, vaktimizi gayet mükemmel döşenmiş demiryolu terminalinde geçirdik. Celalettin Harzemşah Moğolların ilerleyişinin durdurulmasında çok büyük hizmetleri olmuş bir kumandan. Urgenç' te heykelinin altın-

daki kitabede yazdığı şekli ile kendisi bugün ki Türkiye Cumhuriyeti içerisindeki dağlık bir yerde vefat etmiş. Öğrendiğime göre bu yerin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bir yer olduğu söyleniyor. Trenle yolculuğumuz akşamdan sabaha kadar sürdü ve Urgenç'e vardık. Özbekistan' ın Güneyindeki Kızılıkum Çölünü Doğu-Batı istikametinde geçtik. Gece boyunca etrafta hiçbir yerleşim yerine ait bir ışık bir emare yoktu. Demiryolunun etrafında çöl kumlarının demiryolunu kapatmaması için dikilmiş bitkiler vardı. Yolculuğumuz boyunca kompartımandaki Özbek kardeşlerimizle sohbet ettik.

Kompartımanda Abdulresul isimli bir kardeşimiz vardı. Zayıf, ince, uzun. Kendisi Özbek olduğunu söylüyordu ancak ben ona Özbek olmadığını Arap kökenli olduğunu söylediğimde kabul ederek atalarının yüzlerce yıl önce İslamiyeti bu bölgede yaymak için gelen Araplar olduğunu itiraf etti. Sık sık seyahat ettiğim için artık tipolojileri tanıır geldim. Türkiye' de de kendisinin İtalyan olduğunu söyleyen bir kişiye hayır sen İtalyan değilsin Cezayirlisin dediğimde o da kabul etmiş ve gözlerin çok keskin demişti. Seyahatimde yanımda Kazakistan' ın Çimkent şehrinde olan ve orada Serbest Avukatlık yapan arkadaşım Aygül İbrahimova olduğu ve bölge-de de Rusça hâkim bir dil olduğu için Rusçası ile bize yardımcı oluyordu. Aslında Özbek kardeşlerimizin konuştuğu dil bize çok yakın. Dikkatli dinleyince anlamamak mümkün değil. Türkistan bölgesinde insanlar her ne kadar emperyalistler bizi Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen olarak bölmüşlerse de insanlar kendilerine TÜRKÜK diyorlar.

Her ne kadar Kazakistan ve Kırgızistan'

da kök aynı olmakla birlikte farklı telaffuzlar var ise de Harezm bölgesinde bu fark asgariye inmiş, biz ne diyorsak onlarda onu söylüyorlar.

Seyahat ettiğimiz trenin koridorunda bir köşede yanan bir ocak ve üzerinde de sıcak su vardı. Bunu ilgi çekici bulmuştum. Çay kahve içmek isteyen oradan sıcak suyu alıyorlar. Bizde sıcak sudan aldık. Güzel düşünümler.

Hava aydınlandıkça çölden geçtiğimiz daha iyi farkına vardık. Yolumuz üzerinde Amuderya Nehri' nin üzerinden de geçtik. Zaten bu nehre yaklaştıkça çöl bölgesinin azaldığını ve yeşilliğin çoğaldığını fark ettik. Tek katlı kerpiçten evlerin meydana getirdiği yerleşim yerleri çoğalmaya başladı. Toprakta tarım toprağı haline döndü. Bu bölgede evlerin hemen hemen hepsi çatılı, tek katlı ve kerpiçten. Ancak muntazam sıvalı evler.

Urgenç' ten önce ilk vardığımız yerleşim yeri Hazarasp denilen ve Binatlı manasına gelen yerleşim yeri idi. Dinlediğim hikâyeye göre İslamiyeti yaymak için atlarla buralara gelmişler ve bu yerleşim yer adını onlardan alıyormuş. Kompartman da Rusça, Türkiye Türkçesi, Özbek Türkçesi, Almanca ve İngilizce olmak üzere bütün bu dilleri kullanarak rahatça anlaşabildik. Kompartman arkadaşımız Abdulresul Almanca biliyordu.

Özbekistan' da birkaç gün kaldıktan sonra halkla anlaşamamak mümkün değil. Mesela tuvalet için bizim hacethane dediğimiz kelimeyi şu şekilde kullanıyorlar. HOJATXONA (Hacethane). X harfini boğazdan gelen H harfi yerine kullanıyorlar. Mesela giriş için KIRISH kelimesini kullanıyorlar. Çıkış içinde CHIQISH kelimesini kullanıyorlar. Biraz dil bilen bunun içinden çok rahat çıkar. Kapı yerine Eşik kelimesini kullanıyorlar. Onlar size "Eşiğimiz size her zaman açık" diyorlar.

Çimkent ile Taşkent arasındaki yolda dağlarda taşlarda Turan yazısı var. Turan, fikri Türkistan' da Türkiye' de olduğundan daha güçlü. Kazakistan' da eczaneye DARIHANA diyorlar.

Dildeki farkı göstermek üzere bir örnek daha verelim. Mesela < kahveni kendin alıp git > yerine şöyle yazıyorlar. Kofeni özınmen alyp ket. Bizim halen köylerimizde kullanılan

yakın-benzıyor manasındaki okşuyor kelimesini oksıyor olarak kullanıyorlar.

Bu bölgede çok sayıda Ahıska Türkü' de var. Genelde pazarlarda pazarcılık yapıyorlar. Bizi gördüklerinde hemen tanıyarak sahip çıkıyorlar. Konuştukları Türkçe aynı bizim Türkiye Türkçesi.

Sonuçta sabaha kadar yolculuk ederek ve Kızilkum Çölünü geçerek Harezm bölgesindeki Urgenç şehrine geldik. Aynı Kompartımanda seyahat ettiğimiz Abdulresul bizi bırakmadı ve misafir etmek üzere evine götürdü. Evi arkasında bahçesi olan, ön tarafı sokağa bakan Kayseri' de sofa, tokana tabir ettiğimiz üstü direkli, en az dört metre yüksekliğinde büyük odalardan oluşuyordu. Hanımı hiç yanımıza gelmedi. Ancak mutfakta ne varsa bize gönderdi. Reçeller, meyveler, Özbek pilavı ne varsa önümüze getirdiler. Evde yaşlı annesi ve babası da vardı. Abdulresul yurt dışında çalışmış ve tekrar gidecekti. Abdulresul' ün evinde bir gece kaldık. Urgenç' i gezdik. Şehir büyük sayılmaz. Evlerinde kaldığımız müddetçe Abdulresul' ün kızları yanımızdan ayrılmadı. Burada bir kısım Türk şirketleri markalarına da rastladık. Burada ev yerine Uyu diyorlar.

Tabii Özbekistan' da arabaların % 90 ı Şavrole marka. Çünkü Andıcan bölgesinde bu markanın fabrikası var. Orada Şavrole nin her modeli var.

Dilimizdeki benzerliğe bir örnek olmak üzere < Vatan ve Halk menfaatleri mukaddestir > yazısını şu şekilde yazıyorlar. < VATAN VA XALQ MANFAATLARI MUQADDASDIR. >

Urgenç' te Celalettin Harzemşah' ın heybetli heykelini gördük. Şaha kalkmış At üzerinde elinde kılıcı ile büyük bir kayanın üzerinde duruyordu.

Celalettin Harzemşah' la ilgili olmak üzere heykelinin altındaki kitabede < Büyük bir cesaretle, sayıca üstün Moğol istilacılarla çarpıştığını, çok zor şartlarda mücadele ettiğini ve bu büyük kumandanın 1231 yılında

Ağustos 17 ile 20 arasında bugünkü Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde vefat ettiğini yazıyordu. > Birçok insan Celalettin'in ölümüne inanmadı ve Sultanın hayatta olduğunu ve yeni bir ordu kurduğu haberini yaydılar. Celalettin çok kötü ve tehlikeli bir zamanda yaşamasına rağmen bilim ve eğitimi destekledi ve bu günkü İran toprakları içinde olan İsfahan şehrinde 30 Bin dinar harcayarak bir medrese inşa ettirdi yazıyordu.

Yine bir örnek olmak üzere Türkiye Türkçesi ile Özbekistan Türkçesi arasındaki benzerliği göstermek bakımından, bizim medeniyet merkezi dediğimize onlar MADANIYAT MARKAZI yazıyorlar.

Harezm bölgesine can veren Amuderya nehri yapılan kanallarla bölgeye hayat vermekte. Yine daha önceki Özbekistan seyahatlerimde bir binanın üzerinde Ayollar Kliniği yazıyordu. Beni çok şaşırtmıştı. Manasınin Kadınlar hastanesi olduğunu çok çabuk çözmüştüm.

Urgenç' te Kayseri'miz den de birkaç firmanın tabelasını gördüğümde çok sevindim.

Özellikle şunu da belirtelim ki buralarda bizdeki gibi evlerde koltuk takımları, sedir, masalar, sandalyeler kullanılmıyor. Yerde serili halılar, kilimler üzerinde oturuluyor.

Türkistan' da mutlaka ziyaret ettiğim yerlerin başında pazarlar geliyor. Çünkü orada herkesle iç içesiniz ve çok güzel yiyecekler var. Kebap kokularından dumanlarından göz gözü görmüyor.

Urgenç' de bir gece kaldıktan sonra Abdulresul ve babası arabalarıyla bizi Hivaya giden Trolleybuse bıraktı. Onlara Türkiye 'ye beklediğimizi ve misafir etmek istediğimizi söyledik. Hivada' da minik bir Şavrole damas marka minibüs kiraladık...

Bir sonraki yazımızda Hiva'yı anlatacağız. Şimdilik hoşça kalın.

Kayseri, 08 Mayıs 2025

YEDİ

Gökkuşağının renklerini sayın
Notaları not edin
Kudüs'ün tepelerinde
İstanbul'un tepelerinde
Roma'nın tepelerinde

Yedi askıdan
Yedi başağa bir telmih vardır
Rüyadan şiire
Bir tembih

Gölgelerden kurtulup
Bölgeleri gezmek gerek
Kıtaları dolaşmak
Haftalarca
Kaç baca var serimizde
Kaç talebe kaç hoca

Dünya harikalarından
Okyanusların tümüne
Dışların çıkışı aydır
Dökülüştü sene
Gene sayın
Gene gene gene

Şeyhmus ÇİÇEK

LÜZUMSUZ ADAM VE O'NUN İSTANBUL'U

Deniz Dengiz ŞİMŞEK

Sait Faik Abasıyanık'ın vefatının üzerinden yetmiş bir yıl geçti. (11 Mayıs 1954) Türk edebiyatının en önemli öykü yazarlarından olan Sait Faik, yıllardır sevilerek okunan bir yazardır. Türk öykücülüğünde çığır açan kalemıyla hem yazarları beslemiş hem yazmak isteyenlere esin olmuştur. Onun edebiyat tarihimize daha çok eser vermesini isterdik. Ne yazık ki genç yaşta (48)hayata veda etmiştir. Kısacık hayatına sığdırdığı eserler günümüzde hatırı sayılır bir biçimde değer görmeye devam etmektedir. Dileğimiz onun yazdıkları öyküleri öğrencilerimizin okuması ve okurların mutlaka listesine almasıdır.

Onun Lüzumsuz Adam öykü kitabı üzerine değerlendirme yapmak istedim. Çünkü onu öykülerinin içerisinde dolaşırken görürüz. Öykülerden birinde bize "Hişşt" diye seslendiğini görürüz. (Alemdağ'da Var Bir Yılan) O hep yanımda, cümlelerin arkasında muzipçe bize seslenir. Öykülerinde yaşamaya devam eder. Güzel ülkemizin güzel insanlarını bize gösterir. İstenirse hayatın insana verdiği sıkıntıların içerisinde güzelliklerin görülebileceğini gösterir ve umudun hep var olduğunu haykırır bize. Sözü uzatmadan onun değerlendirmemize geçelim ve onu saygıyla analım;

Sait Faik'in dördüncü öykü kitabı Lüzumsuz Adam, 1948 yılında yayımlanır. Kitapta yer alan on iki öykünün hemen hemen hepsi İstanbul'da geçer.

Öykülerin anlatıcıları kim olursa olsun, hepsi İstanbul'a ve dünyaya Sait Faik'in gözlerinden bakar. Onun öykü anlatıcılarının

kendisiyle özdeşleştiğini söylemeye bile gerek yoktur. Yazar, anlatıcıları bazen bir gazeteci, bazen bir yazar yaparak İstanbul'a eleştirel gözle; bazen de halktan birisi yaparak hakikat gözüyle bakar. Bu nedenle Lüzumsuz Adam kitabındaki öykülerde İstanbul'un hem övgüsü hem yergisi vardır.

Yazar "Yedi senedir bu sokaktan gayri İstanbul şehrinde bir yere gitmedim. Ürküyorum sanki döveceklermiş, linç edeceklermiş, paramı çalacaklarmış – ne bileyim bir şeyler işte-gibime geliyor da şaşıyorum. (...) kimdir bu sokakları dolduran adamlar?Bu koca şehir, ne kadar birbirine yabancı insanlarla dolu." (L.A) "Her taraf, aynı nebat, aynı hayvan, aynı çarpık ve birbirinden uzak binalarla doluydu."(M.V) diyerek eleştirdiği İstanbul'un bu eleştiriye bugün de maruz kalmayacağını kim söyleyebilir? Hatta yazar Lüzumsuz Adam öyküsünde Mansur Bey'e "Üç numaralı sokağa da İstanbul'a olduğu gibi darıldıktan sonra akşam gezintilerim bir zaman tadını kaybetti." dediterek kente küstüğünü belirtir. Sanki şehrin kalabalığının sorumlusunu İstanbul olarak belirtir ve İstanbul'a küser. Yazar İstanbul'u kişileştirmiştir, ailesinden ya da yakın çevresinden birisiymiş gibi gördüğü şehre küsmüştür.

Sait Faik, bazı öykülerde çeşitli özelliklerini vurgulayarak İstanbul tanımları yapar. "Şehir, birbiri üzerine yığılmış kat kat evler, ışıklar, (...) altınlar, pırlantalar içinde korkunç bir hazine, canlı bir hazine gibi kapaklarını kaldırmış; muazzam şey. Korkutuyor insanı." (İ.M) ve "(...) hem de şu İstanbul denen yerde kim bilir kaç marangoz vardır." (L.A) diyerek İstanbul'unmuazzam korkutuculuğunu, ayrı-

ca İstanbul'un büyüklüğünü vurgular. "Sonra şehir, şaşırtıcı müthiş bir kalabalıkla kaynıyor. Gazete satanlar, kibrit satanlar, yakalara balena satanlar, fabrikatörler, bakkallar, tiyatrolular, yazıcılar, kitapçılar, sucular, tütüncüler, profesörler, ayakkabı boyacıları, talebeler, neler var neler..." (İ.M) diyerek bu korkunç kalabalığı oluşturan insanların kimliklerinin çeşitliliğini gözler önüne serer.

İstanbul'un kültürel zenginliğini ise öykü anlatıcılarının mahalle sakinleri ve esnaflarla ilişkilerinde görürüz. Bu anlatıcılar, Yahudi Frenk kırmacı kahve sahibi, Rum balıkçılar, Çingene esnaflar, pastaneciler, Yahudi garson vs. meslekten insanlarla kimi zaman aynı mahallede kimi zaman farklı mekânlarda karşılaşır.

Fransızca dergiler alan, "Bon Jour" diye selamlaşan insanlar vardır İstanbul'da. Bu insanların birbirlerine saygısının ve çok kültürlüğün göstergesidir. Yazar İstanbul'un, insanları kaynaştırma etkisini gösterir.

Bizi o zamanın Yüksekaldırım'ına götürür Sait Faik, Bacakları Olsaydı öyküsünde, "En revaçta şarkıların bedava söylendiği Yüksekaldırım, İstanbul'un mütevazı şekilde meşhur bir yeridir. Ondan ne Nişantaşı, ne Maçka, ne Adalar, Modalar söz açabilir, ne de paralı taşralıların hayal ettiği Doğru Yol gibi şehvetli, zevklidir Yüksekaldırım, gören olursa, acayıplerin yokuşudur."

İstanbul'a bin bir umutla gelip tutunamayanlar vardır. Bunlardan birisi İp Meselesi öyküsünde hamallık yapan bir adamdır. Tutunamamışlık öyküde, paralı insanların, ekmeğini zor şartlarda kazananlara karşı nasıl da acımasız olduklarını bir kadınla hamalın ip yüzünden tartışmasıyla verilir. Kadın ipi bahane ederek hamalı küçük düşürmeye çalışır ve yazar, insanların küçük hesaplar yaparak büyük hayalleri nasıl da yok ettiğini de gösterir bize bu öyküde. "İnsan hak etmeli hak! Yoksa şehirde yaşamamalı, köylere gitmeli, merhamete sığınmamalı. (İ.M) Bu diyalogla güçlü olanın hayatta kaldığı vurgular. Bu, İstanbul için hiç de anormal bir durum değildir. İstanbul'daki yaşamın acımasızlığını, hamal kenti terk ederken bir tepeden yaptığı izlenimle şöyle verir "(...) pis bir hava birikintisiydi. Şehir bu esmer tülün içindeydi." (İ.M). "Şe-

hir uzaktan yavaş yavaş gözükmeye başladı. Bir sis içinden sivri sivri her şeyi gözüküyordu. Bacaları, saat kuleleri, yangın kuleleri, minareleri, çan kuleleri; sonra kubbeleri, pencere-leri, taraçaları, çamaşırlıkları gözük-tü." (İ.M) Burada sanki suçlu, vicdansız insanlar değil de İstanbul'dur. Kadının sergilediği tutum ise bir nevi,taşradan gelip şehrin düzenini bozduğunu ve bunahaklarınınolmadığına düşünen doğma büyüme İstanbul'da yaşayanların genel tavrı gibidir.

Sait Faik, İstanbul'u bir bütünün anlamlı parçalarına bölerek anlatır. Komşuluk ilişkilerini, mahalle sakinlerinin hikâyelerini, taşradan gelenleri, esnafları, gazino, meyhane ortamlarını, balıkçıları, din insanlarını bütün hikâyeleriyle anlatır. İstanbul, sadece boğazdan, anıtlardan, camilerden, kiliselerden, Haliç'ten, adalardan ibaret değildir. İstanbul'un kokuları, sesleri, renkleri; en önemlisi insanları, martıları vardır. İstanbul bir canlı gibidir.

Menekşeli Vadi'deki menekşe kokusu, Galata sokaklarındaki soma fabrikasınınçı-kardığı sesler ve rakı kokusu, Kınalı'da eşek sesleri, hindi sesleri... Bugün İstanbul'da varlığından emin olmadığımız ses ve kokulardır bunlar. "Mecidiyeköy tarafında bir lahana tarlasına düştük. (...) ebegümeci toplayanlar." (M.V) "Haliç, batan güneşin deminki bütün renklerini emmiş, şimdi iyi yapılmamış bir mayonez gibi sızdırıyordu. (K.P.K)

Sait Faik, Karaköy'ün içlerinde dolaştırarak Mansur Bey'e iki sokağı anlatır. Birisinde "Bu Sokak çamurlu, dar pis bir sokaktır." (L.A.) der vemekân üzerinden buradaki yaşantıyı da şu şekilde yansıtır. "Bir numaralı sokakta iki tane sazlı meyhane vardır. Onların önünde taksiler bekler. Taksilerin arasında şoförler, orospular gezinir." (L.A)Bazı öykülerde ise zor şartlarda para kazanan insanların, İstanbul'daki paralı insanlara heveslenip bir haftalıklarını bir gecede harcadığını, sonrasında "tütünsüz, sigarasız," kalmayı göze aldıklarını anlatır. "Bir günlük beylik, beylik-tir..." (Ayten)söylemi ilebir günlüğüne de olsa bu koca şehirden güya intikam aldırır kahra-manlara. Diğer sokağı anlatırken: "İnsan gezinirken etrafına bakacak, yolda durup vitrin seyredecek, birbirinin yüzüne bakacak, ağır

ağır yürüyecektir elbette.” (L.A.) ifadelerine rastlarız. Bu iki sokak arasındaki fark, İstanbul’un iki yüzünü gösterir belki de. Işıltılı, cazibeli paralıların İstanbul’u, hayat mücadelesi verenlerin, hayatlarını kazanmak için çaresiz kalanların pis İstanbul’u.

İstanbul’a taşradan gelen insanlardan bahseder, onların İstanbul’a geldikten sonraki dönüşümlerini anlatır Sait Faik öykülerinde. Ayten öyküsündeki fıstıkçı kızı, “İstanbul’a geldiğinde Anadolu’nun donuk sarısı, donuk kırmızısı, donuk turuncusu, can alıcı yeşili (...) vücuda sarılıveren gömleği, başında canlı kırmızı, yeşil oyalı bir krep, belindeki etekleri döven pamuklu pazenden bir fistanı vardı.” cümleleriyle betimler. Onun hayatta kalma mücadelesindeki zorunlu tercihi de “sonra İstanbul sokaklarına ilk düştüğü akşam talihinden sonra buraya düştü bereket.” diyerek -gazinoda çalışmaya başladığını- anlatır. Bu dönüşümü “Güzelleşmeye alnından başladı. Sonra dudaklarını kocaman kocaman boyamadı. Yürek biçimi yaptı. Zaten o dudaklar yürek biçimindeydiler aslında. Hele kenarları, yukarıya doğru bükülmüş, arzuyla kabarıktilar.” şeklinde verir. Aslında Fıstıkçı kızın bu dönüşümü İstanbul’da tutunmaya çalışan birçok insanın da öyküsüdür. İsmi ne olduğunun da önemi yoktur. Bunu Sait Faik, Ayten’i anlatan kişinin ondan bahsederken “Fatma, yok Ayten.” demesiyle başarılı bir biçimde hissettirir. Onları çaresiz bir şekilde bekleyen anneleri, kızlarının nasıl para kazandıklarını sorgulamazlar. İçecekleri tütün, alacakları elbiseleri, gidecekleri gezmeleri düşünürler. Vicdan sadece sözlükte olan bir kelimeye dönüşür İstanbul’da.

İstanbul’un onca karışıklığı, çevre kirliliğine de yansır. Kameriyeli Mezar öyküsünde anlatıcı, sahillerin nasıl kirlendiğinden bahseder. Şehrin bu denli kalabalık olmasından şikâyet, Robenson ruhu ve vahşi Cuma’ya seslenme biçiminde verilir. İstanbul bu kalabalıklığa ve vurdumduymazlığa ev sahipliği yaparken Hüseyin Avni ve Ayşe Hanımın efsanevi aşkını anlattığı öyküsünde İstanbul’da bu denli naif insanların da var olduğunu göstermek ister Sait Faik.

İstanbul’un hayata tutunmaya çalışanları olduğu gibi İstanbul’un fırsatlarından yararlananları da vardır. “Oğlan küfecilikten gazete müvezziliğine, gazete müvezziliğinden hamallığa, hamallıktan esrarkeşliğe, esrarkeşlikten de adam oldu.” (K.P.K) Bu insanlar paraya ulaşsa da bir süre sonra İstanbul’un cazibesinde bütün paralarını harcayıp eski hayatlarına geri dönerler. İstanbul, sefalet de lüks yaşama da uzak olmayan, insanı ikisiyle de tanıştırmaya potansiyeli yüksek olan bambaşka bir dünyadır.

Sait Faik, Papaz Efendi öyküsünde adeta insanlık dersi verir. Öyküde anlatıcı, Papaz Efendiyle değil de Sait Faik kendi kendisiyle konuşuyormuş hissine kapılmamak elde değildir. Sait Faik’in karaciğer hastası olduğunu öğrendiği döneme denk geldiği söylenir bu kitap. Papaz Efendi de Siroz hastalığına yakalanmıştır öyküde. Papaz Efendi’nin hayatta, insanlara, tanrıya bakış açısını anlatması, toprak ve denizle ilgili söyledikleri bunu düşünmemize neden olur. Papaz Efendi, toprak ve deniz üzerinden hayatı yorumlar. Dedikodulardan mahalle baskısından dert yanar. Balıkçı Antimos’un ağları örerken söylediği şarkının denizden duyulmasını anlatır. Böylece bu öyküyü okuduktan sonra İstanbul’ a giden bir okurun toprağa baktığında Papaz Efendi’nin, denize baktığında Antimos’un şarkılarını duyması işten değildir.

Elbette anlattıklarımızdan daha çok İstanbul var Lüzumsuz Adam’da. Çünkü hepsinde Sait Faik var.

Lüzumsuz Adam, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, IX. basım 2018

Öyküler: Lüzumsuz Adam, Ben Ne Yapayım, Birahanedeki Adam, Mürüvvet, İp Meselesi, Menekşeli Vadi, Bizim Köy Bir Balıkçı Köyüdür, Kaçamak-Papağan-Karabiber, Bacakları Olsaydı, Ayten, Papaz Efendi, Bir Külhanbey Hikâyesi, Kameriyeli Mezar, Hayvanca Gülen Adam.

MOR MENEKŞE BAĞLAR ŞİMDİ

Bahar geldi güller açtı
Lale, sümbül dağlar şimdi.
Şita geçti cemre düştü
Mor menekşe bağlar şimdi.

Derelerden sular çağlar
Burcu burcu kokar dağlar
Gök gürüler bulut ağlar
Sel suları çağlar şimdi.

Yazı yaban giymiş alı
Bülbül mekân tutmuş dalı
Otlar gelir köyün malı
Yar oturmuş ağlar şimdi.

Çiğdem nergis giymiş sarı
Birbirinin olmuş yârı
Gönlüm çeker ah u zarı
Yakar beni dağlar şimdi.

Berrakî'yem oldum hasta
Gurbet elde kaldım yasta
Gözüm yolda kulak seste
Kader yolum bağlar şimdi.

Mazlum BERRAKİ

ADSIZ

Bahar gözlüm
Bahtı karam
Palazım
Ne bugün ne dün
Görmedin bayram düğün
Düğün hayal bayram düş
Ne göreceğin var
Ne de gördüğün

Kır çiçeğim
Kardelenim
Kar beyazım
Ne bugün ne dün
Ne güldürdün ne güldün
Gülmen hayal güldürmen düş
Ne güleceğin var
Ne de güldüğün

Şah boylum
Şah bakışım
Şahbazım
Gül biraz gülsün yüzün
Kınalı kuzum
Gene de güzeldir
Her türlüşü yaşamın
Gecenin gündüzün
Sabahın akşamın

Nuh Naci MIHÇI

BUZDOLABI İCAT OLDU SIZGIT BOZULDU

Mustafa ACAR

Efendim, yaşamayan bilmez normaldir, elli yıl öncesinden bahsediyoruz. Şimdilerde ekran gülü hekimlerimizin, “aman uzak durun, yemeyin, mangalda pişmişi ile resim dahi çektmeyin.” diyerek, aramızı bozmaya çalıştığı, kırmızı et o günlerde de semtimize pek uğramazdı. Ne zaman ki kurban bayramı geldi, kurban filan aileye düşer, kesmeli, falan kesmese de olur, söylentilerinden ziyade, gurur meselesi yapılır, çoluk çocuğun gözü komşunun kurbanına düşmesin, gayretiyle borç harç bir kurbanlık tedariklenir idi. Buraya kadar’ı normal, hatta kurban eti parçalanır, bir miktarı pişirilir, yenirdi, bu da normal, müşkülât bundan sonra, evde görülmedik hacimde et. Ne yapmalı? İşte tam bu esnada gelenek akla gelir, anneniz ve babanız oturur hamur tahtasının başına etler bir güzel doğranır, büyükçe tavanıza konulur, kış mevsimi ise soba üzerinde, kurban yaza denk gelmişse gazocağı marifetiyle bol tuzla kavrulur, sızgıt denilen mamul elde edilir. Soğumaya bırakılan tava mevcudu tam donmadan, boşalmış margarin yağı tenekesine aktarılır ki orada donsun.

Takip eden günlerde, kumanda annenizdedir. Hangi gün, ne çeşit yemeğe buradan bir kaşık konulacaksa o bilir, o uygular ki yetki karmaşası olmasın. Evin bir numaralı kanaatsizi ve de kapitalist’i olarak, anne ve diğer aile fertlerine hissettirmeden, tenekeden bir tahta kaşık dolusu sızgıt çarpmak, sizin derin zamanlama bilgi ve el çabukluğunuza kalmıştır. Bir kaşık sızgıt gazocağı üzerindeki tavayla kavuşup hasret giderme anına kadar risk devam eder, ne zaman ki kızgın tavadan “çoşşş!” sesi yükselir, tehlike geçmiştir. İş şim-

di varsa tel dolaptan bir yumurta alıp üzerine kırmakta, küçük bir baş soğan her halükarda bulunur. Vay efendim yağın kokusu evi sararmış da,

Kardeşler hissedermiş de, geçmiş ola, atı alan Üsküdar’ı geçmiştir. Ancak sızgıt’a karşılık annenizden yiyeceğiniz zılgıt’a rıza göstereceksiniz, ne demişler, ‘hamama giren terler’ Bu işin raconu böyle, işinize gelirse.

Başığa dönecek olursak, aradan geçen yarım asır tedricen bizi eti budu yerinde bir tüketim toplumu haline dönüştürdü de şükür, 40-50 kg, döküm, 3-5 kg sacve yarım kg emaye toplamına buzdolabı adı altında bir kucak dolusu para veriyoruz, tek kapaklı çift kapaklı, büro tipi yazlık tipi, dondurucu derken, no frost diyerek, tröstleri kalkındırıyor, azmanlaştırıyoruz, güya yiyecek içecek bozulmuyormuş da, hijyenmiş de... Bana ne kardeşim, bozulmayı marketçi düşünsün, evimde olmayan şeyin bozulmasından bana ne, demokrasi ise, hür irade ise, ben annemin yaptığı sızgıtımı istiyorum...

ÇOCUK GİBİYİM KÖTÜ HUYUM

Ah benim kötü huyum
Kötü alışkanlığım
İki de bir nükseden
Başlayıp, başlayıp bıraktığım
Çocukluğum
Büyümedin gittin!

Büyüme öyle kal!
Sen en iyi yanım

Ben senin her halini sevdim
Her halindeki ben bendim

Hangi halinle gelirsen gel
Ne zaman gelirsen gel
Kucağıma gel
Ya da tutup elimden
Gidelim! Dersen
Nereye kadar gideceksen
Sonuna kadar seninleyim

Çocuk gibiyim
Kötü huyum
En çok sevdiğim yanım.

Yılmaz ACI

TAZE BAHAR

Pırıl pırıl gökyüzü
Balıksırtı bir zaman
Avuçlarımda ıslak, deniz kokan martılar
Umuda kanat çırpıp
Mevsim, ilkbahar.

Dudaklarımda hasret kavruğu
Yapış yapış
Arzularım ve tenim
Harmandalı bir rüzgâr eser
Başımda kavak yelleri
İçimde ne fırtınalar kopar
Gönlüm çırpınmada avaz avaz
Mevsim, henüz yaz.

Limon kabuğu gibi sütlüman sahillere
Güneş yanığı kokan sandalım vurur-durur
Dökülür anılarım, kıyamam dokunmaya
Dilim damağım kurur
Ve gözü yaşlı bulutlar başıma toplasirlar
Mevsim, sonbahar.

Öfkem kara bulut misali çöker üstüme ağır
ağır
Durulur denizlerim, dizlerime kara sular inse de
Ben, kalbimin sesini dinlerim.
Çullandıkça üzerime karabasanlar
Düşümde, gelinlik kadar beyaz kefen görürüm.
İşte o an, gözümde tüter ölüm.
Oysa ben bu ben değilim
Dinsin artık içimdeki fırtına
Dönsün yuvaya göçmen kuşlar
Mevsim, taze bahar

Ali TAŞTEKİN

SAKALLI GELİN

Fatma ÇETİN KABADAYI

Kapıyı açtı, bir karış bembeyaz sakallı... Güler yüzle onca misafiri içeri buyur etti. Yorgunluğu yüzünden, gözlerinden okunuyordu.

Ne vakittir Nazire yengemin sağlık durumunun günden güne kötüleştiğini duyuyorduk. Başka şehirlerde olunca duyuyorsun, biliyorsun ama rahatsız eder miyim düşünceyle aramaya çekiniyorsun.

Ankaralı sayılır onlar. Amcamla evlendiğinde taşınmışlar o büyük şehre.

Dört çocuktan sonra belini ilk büken amcamın vefatı olmuş. Genç kadın...

Çocuklarını tek başına büyütebilmek ne cefalı bir meziyettir tahmin edebilirsiniz.

Nazire yengemizin büyük oğluna –amcamızı hiç göremediğimizden olsa gerek hep amca diye hitap ettik. O bizim Emin amcamızdı, küçük oğlu da

abimizdi. Emin amcamız ve Mustafa ağabeyimiz bizim gözümüzde hep büyük ve değerliydi. Hem Ankara’da yaşıyorlar hem de esnaflık yapıyorlardı. O vakitler diğer akrabalar hep köyümüze yakın yaşadıklarından uzakta olanlar hep kıymetliydi. Nazire yengemin iki kızının yüzleri de anneleri gibi, bembeyazdı. Biz onlara da abla dedik. Konuşmalarındaki inceliğe hayran kalmamak mümkün değildi.

Hepsini evlendirmiş yengem zamanla, torun torba derken geçmiş vakit...

Ben çocukken rahmetli amcamın mirası gibi gelirdi Nazire yengem. Kırk yılın başı

yazları köye geldiklerinde babaannemin iki katlı evinde kalırlardı. Babaannem onlar gelmeden önce hazırlıklara başlardı; kaymağın dan tortuna, gül reçelinden dolazına... Pek bir telaşlanırdı. Nazire yengem çok titizdi. Ankara’da yaşadığı evde bulaşıkları iki kez duruladığını görmüştüm. Pekmez kaynatma zamanlarında da Nazire yengemin çabasını, o koca bakır kazanları külle ovalayarak saatlerce yıkadığını anımsıyorum. Kibarlıkları ve farklı giyimleriyle büyükşehirden geldikleri belli olur, ya da bana öyle gelirdi sanki. Hele Emin amcamın köyden ayrılıp yola çıkacağı o ziyaretinde babaannemle yaptığı kapı ağız konuşmasını hiç unutmuyorum. Ben onları merak ve hayranlıkla dinleyen merdiven başında duvara yaslanmış, her an buyrulacak bir yumuş bekleyen o sefil kız çocuğuydum.

“Emin’im, gadasını aldığım, bak erik gurusu da goyuyom bir poşet, muhaggak götür! Çoluk çocuk yisin! Hoşaf gaynatır Firdevs, eyi olur.”

Emin Amcam, elindeki poşeti nazik hareketlerle itiyor ve ince sesiyle bizim Hacanne diye hitap ettiğimiz babaannemizin duyabilmesi için yüksek sesle konuşuyordu:

“Götüremem babaanne gerçekten götürmeeeeem!”

O zamanlar beğenmediklerini düşünürdüm, şimdi ise kıyamadıklarını ya da yükün çok ağır olduğunu.

Nazire yengemin büyük oğlu olan Emin amcam da hayatı hep kıt kanaat geçirenlerden biriydi. İşlek olmayan bir caddede, apart-

man altında, köşedeki o küçük bakkal dükkânını sabahın kör ayazında açar, akşamın geç vakti kapatırdı. Kış günleri ayaklarının donduğundan, parmak uçlarını hissetmediğinden şikâyet ederdi. Raflarda öyle dolu dolu malzeme olmazdı. Acil durumda alınabilecek çay, bulgur, deterjan, ekmek, içecek çeşitleri, bisküviler vardı. Hatta dolu görünmesi için aralıklı koyduğunu dahi anımsıyorum.

İç tarafta, kapalı camekânlı küçük bir dinlenme yeri vardı. Orada duvara sabitlenmiş tahtadan bir kitaplığı -ki içlerinde İngilizce öğrenmek için gazetelerin verdiği küçük kitaplar- menkıbelerle, dualarla dolu farklı kitapları da vardı. Minicik bir sedir, bir sehpa, küçük bir ısıtıcı... Asılı birkaç süs eşyası... Ne zaman dükkâna uğrasak, aç olup olmadığını sormaksızın hemen bir şeyler hazırlar, birkaç çeşit bisküvi açar, varsa sıcacık birer bardak çay, kahve ya da soğuk içecek ikram ederdi. Orada yenilen her lokmanın helal paradan oluşu lezzetinden belli olurdu. Hayattan, anılardan ya da umutlardan anlatmaya başlarken "Ya! İşte böyle Kara Kız" diye lafa başlar, çok sevdiği küçük amcası olan babamın hoş sohbetini esprileriyle noktalar. Hatırlıyorum da ortaokuldayken ona yeni hevesle İngilizce mektuplar yazar cevap yazmasını isterdim. Gerçi ilk pes eden yine ben olmuştum ama olsun. İnsan büyüüp de düşününce bazı şeyleri daha çok idrak ediyor, o işin arasında yazıp yollaması, hevesimi kırmaması ne muhteşem bir olay...

Büyük marketlerin küçük esnafı yok etmeye başladığı dönemde, işleri iyice azaldı. Genelde veresiyeciler geliyor, onlar da zaten zamanında ödeyemiyordu. Yakın çevredeki okullardan öğle paydosu için gelen öğrencilere ekmek arası hazırlayarak para kazanmaya başlamıştı. Kazanmak doğru bir ifade değil o zamanlar için... Ayakta durmaya çalışmak desem daha doğru olacak. Artık kazanmaktan çok zarara girdiğini, bu nedenle her gün dükkânı tamamen kapatmayı düşündüğünden dem vururdu. Yorulmuştu, çıkar yol da yoktu, O da yaşlıları gibi her vakit camiye gitmek, bayramlarda evinde olmak, çocukları başka şehirlerde olsa da en azın-

dan ziyarete geldiklerinde torunlarını Firdevs yenge ile doyaya sevmek istiyordu.

Zile bastık. Ne zamandır görmüyorduk, kalabalıktık, hem endişeli hem de mutluyduk.

Kapıyı açtı, bir karış bembeyaz sakalıyla... Güler yüzle onca misafiri içeri buyur etti. Yorgunluğu yüzünden, gözlerinden okunuyordu.

Nazire Yengemin evi burası. Ona bakma sırası bu hafta Emin amcamdaymış. Ankara'ya Mehmet'in düğünü için geldik. Oldukça kalabalıktık. Düğün evi bir üst mahalledeydi, önce Nazire yengemizi görelim, diye niyetlenmiştik. Emin amcam bir ev hanımı gibi karşılayıp bizi içeri aldı. Evin düzeni hiç değişmemiş, kanepeler, tüplü televizyon ve sehpa, duvarın tamamını kaplayan büyük büfe, içindeki süs eşyaları ve kalın ansiklopediler aynı yerli yerinde. Pencere önüne paralel konmuş kanepelerin birine onun için yatak yapılmış, asıl yatak odasının içerde olduğunu herkes biliyor. Kim bilir kaç yıldır gidemiyor odasına. Nazire yengem kanepede oturuyor. Bu iki gün gelen giden çok olacak, biliyor olmalı. O istemez mi torununun düğününde olmayı, aile büyüğü olarak başköşeye oturmayı, eğlenmeyi, şükretmeyi... Gurur duymayı... Gelen giden herkeste gençliğini, yetişkinliğini, hayata karşı mücadelesini, hastalığının da şifasının da insan için olduğunu yeniden görüyor muhakkak. Siz de ona baktıkça zamanın nasıl geçtiğini, dünyanın yalan olduğunu bu duraktan herkesin geçeceğini onun gözlerinde bir kez daha görüyorsunuz. Soğuk bir ayaz kaplıyor içinizi. Susmak ve sabrın kıyısında çılgılık çılgıca...

Yaklaşıyorum. Yüzü halen çok güzel, bembeyaz

Yaşlanmış

Zayıflamış.

Küçülmüş.

Kabul etmek istemiyorum. Elini öpüyorum, onu öyle yatarken görünce hiç yapmamam gerekeni şeyi yapıyorum. Gözlerim dolup dolup boşalıyor. Ağlıyorum. Gizli gizli siliyorum başka taraflara bakar gibi yapıp.

Sesimdeki titremeyi saklayarak daha çok baş hareketleriyle konuşuyorum bir süre. Güya moral verecektik. Kim 'nasılsın?' diye sorsa aynı cevap, aynı hüznün. Aynı çaresizlikte bir ses tonu. Hepimiz yakınıyız.

"Hastayım, yürüyemiyorum artık," diyor. Yutkunuyorsun. O anda ne diyebilirsin ki? Kalakalıyorsun. Duvarlarda geziniyor gözlerin. Derin bir iç çekişle. Tablolar da hiç değişmemiş, ben bildim bileli aynı. Cevap bekliyor o çok uzun gelen birkaç saniyede; "Allah bugünümüzü aratmasın yengem diyorum," içim parçalanıyor. Herkes elini öpüyor sırayla. Yatağının yan tarafına haliya oturup ellerini tutuyorum, ne kadar tutsam hasretim o kadar bitecek, yüreğim o kadar ferahlayacak sanki. Sıcacık elleri. Merhamet kokuyor yastığı yatağı, çarşafı, ayağındaki yünlü çorapları. Geçen yıl da kolu kırılmıştı, aylarca hastanede yatmıştı, hatırlıyorum. Yatağındaki örgüye bakıyoruz. Zor bir model.

"Mehmet'im istedi, diyor, Anneanne bana da bu lifin mavisinden ör," demiş. Biz oyalansın diye istediklerini anlıyoruz. O anlamasın yeter. Ama yorulmasına üzülüyoruz bir taraftan da. Bugün düğünü var Mehmet'in, herkes onun için Ankara'da. Daha dün beş yaşındaydı Mehmet, dünyaya gelen büyüyor derler ya, doğruymuş. Hatta daha ötesi de var...

Emin amcam, kaş göz arasında hemen soğuk sular, doğranmış kavunlar, yıkanmış kirazlar getiriyor mutfaktan. Biz mahcup. O evin mutfağına gidip gelmek ayrı bir eziyet. Keskin dönemeçler var evin içinde, uzun ve ince koridorlar. "Yapma amca, gerek yok, otur, yüzünü görelim, hiçbir şeye gerek yok," diyoruz. Dinlemiyor.

Yengemle oradan buradan konuşuyoruz o kısa sürede. O haliyle bile ev sahipliği yapıyor bize. Herkesin hayatı hakkında bilgisi var. Emin amcam bize hiç iş düşürmüyor, hem misafiriz diye hem de yakın akrabaları görmek onu da bizim kadar çok mutlu etti. Sılayı rahim çok önemli. Babam "Ben Emin'imle bu gece burada kalacağım," diye tutturmuş durumda, hem yengemle de sohbet edeceklermiş. Yenge onun, yeğen onun... Diyecek bir şey yok. Babam; yengemin benim üzerimde

analık hakkı var der hayırla yâd ederek...

Emin amcam, annesinin duymayacağı şekilde ara sıra söylediklerinden bihaber olduğunu söylüyor. Biz üzgün, biz çaresiz, biz Allah'ın lütfuna, kudretine muhtaç... "Allah'ım!" diyoruz içten içe, havada bin bir çeşit dualar uçuşuyor. Hissediliyor, görünmüyor, duyulmuyor, duyanı biliyoruz, duyan görüyor, duyan her şeye Kâdir...

Emin amcam, hep güler yüzlü. Espriyle anlatıyor her şeyi. Ortama neşe katıyor, düğüne gelen herkesi o ve annesi burada görecektir. Moralini yüksek tutuyor hep. Hizmet ettiği, duasını aldığı anası bir zamanlar onu elinden tutup okullara götüren annesi.

"Ya! Kara kız!" diyor bana, "Sakallı gelin oldum ben, anneme de bakıyorum, misafiri de ağırlıyorum," diyerek gülümsüyor.

Biz de içimizden, "Sakalını da seni de seviyoruz Emin amcam," diyoruz.

Başımızı hafifçe eğip, dudaklarımızda bir tebessümle ona eşlik ediyoruz. Vedalaşmak için kalkarken, Emin amcam hemen elini uzatıyor:

"Allah size güç versin, razı olsun."

Sonra mutfağına doğru hızlıca yönelip birer su şişesi getiriyor. "Dolapta fazlasıyla var," diyor. "Yanınızda bulunsun, yolda lazım olur." Şaşkınlıkla ve minnetle teşekkür ederken, o hep gülen yüzüne bir kez daha bakıyoruz.

Biz daha kapıya varmadan zil sesi duyuluyor. Amcam hızlı adımlarla kapıya doğru ilerliyor. Gelenleri bekletmek istemediği her halinden belli. Kapıyı açtığında o kocaman beyaz sakalıyla, yüzünde her zamanki sıcak gülümsemesiyle misafirlerini içeri buyur ediyor.

Yine de yorgun. Yorgunluğu, gözlerinin altındaki hafif morluklardan, omuzlarının belli belirsiz düşüklüğünden okunuyor. Ama o, bir an olsun bu yorgunluğu hissettirmiyor. Herkesi güler yüzle karşılıyor, her misafirine aynı samimiyetle elini uzatıyor. Emin amcam, insanın yüzünde, yüreğinde nasıl iyilik taşıyacağını gösteriyor. Hayatın yükünü taşıırken bile bu kadar gülümsemek ancak onun gibi birine yakışır. Onu izlerken içimizden bir dua yükseliyor:

"Allah seni başımızdan eksik etmesin."

DEVRENT'TE DEVE GÖRMEK

Bundan on sene evvel, macera yaşıyordum;
Kamyonumla yayladan kereste taşıyordum.
Yetmiş model Bedford'la dağları aşıyordum...

Yardımcı bulmak için haber saldım etrafa;
Muavinim olmuştu Kör Veli'nin Mustafa.
On lira verecektim, her seferde o safa!

Avgadı'dan çıkarken patladı arka teker;
Muavinim acemi, kaptanım neler çeker!
Yapılacak işleri anlattım teker teker:

"Patlak tekeri söküp, yedeğini takıver;
Eline anahtar al, bijonları sıkıver;
Diğer tekerlerin de, havasına bakıver."

"Sen bunları yaparken, namazımı kılarım;
Hani, biraz yorgunum, beş dakika dalarım."
"Eyvallah ağbey" dedi, "size haber salarım! "

Beş dakika geçmeden, "Yedeği takıverdim;
Bijonların hepsini, sağlamca sıkıverdim;
Hepsinin havasına güzelce bakıverdim! "

"Ne de çabuk hallettin, usta eline sağlık! "
Yola çıktık nihayet, geride kaldı bağlık;
Yayla yolu virajlı, engebeli ve dağlık!

Frenleri yokladım Devrent'e yaklaşırken;
Dikkatli olmak gerek, ağır şeyler taşıırken...
Birazcık işkillendim, aynayla uğraşırken!

Tekrar sordum ustaya: "sıktın mı bijonları?"
Mustafa; "sıktım" dedi, "sen düşünme onları! "
Hava da sıcak idi, ağustosun sonları!

Ortalık kavrulurken, ıslandık terimizden;
Tam inişe dönerken, zıpladık yerimizden!
Sanki hışım yelleri esti üzerimizden!

Soldan yıldırım gibi, fırlayan teker idi!
Tekerlekle beraber, ömrün filim şeridi;
Gözümde kare kare hayatım da eridi!

Güçlkle durabildim; dizimin bağı gitti!
Zannettim ki ömrümün, en güzel çağı gitti!
Fırlayan tekerlekse, hayli aşağı gitti!

Bir müddet çıkamadım etkisinden olayın;
Faturası, parası, acı olur kolayın;
Bil ki okun menzili, gücü kadardır yayın!

Kendi işimi kendim, yapmazsam utanırım;
Acemiği, ustayı, simasından tanırım!
"Devrent'te deve görmek" böyle bir şey sanırım!

Halil GÜLŞEN

YETMİŞİMDE BEBESİYİM ANAMIN

Kadir ACI

Güneşin kızılığı Kurşunlu Dağları'nın eteklerini terk etti. Bitişik kerpiç evlerin yeşil damları, alaca karanlığa büründü. Uçuşan kırlangıçlar, gecenin habercisi olmalı.

Karaçavdar Muharrem, eşi Ümügül-süm'ün doğum sancılarına odaklanmış, tedirgindi. İftarlar açılmış, teravih namazı eda edilmiş, idare lambaları sönmemişti evlerin. Mahalledeki Çıtak sokakta, toprak damlı, aristağı is kokan, pecesiz evde bir telaş vardı Kadir gecesinde. Neslimizin ebesi Toramanlı Ana'ya haber salınmıştı tez elden. Sene 1950. Temmuzun sıcağında, o kutsal gecede, köhne bu evde bir çocuk doğmuştu. Adını Kadir koymuşlar gecenin rahmetine binaen!

Anam tandırı başında ak sütüyle emzir-miş beni. Emzik nedir bilmem. Doğduğum-da kilolu imişim ki "Gürbüzdün oğlum" derdi anam. "Çocuklarım hep böyle doğardı." diye de kendisine övünme payı çıkarırdı.

Günlük güneşlikti köyümüz. İnneler Ha-fız'ın güneş gören dere yamaçları; benim kundaklara belendiğim toprakların mekânıdır. Çileli geçen çocukluk günlerim, hafızam-da hâlâ tazeliğini koruyor. Sefillikle de aramız pek sıkı fıkıydı o sıralar!

Atları musurlarda yemler, özde sular, tı-mar eder, sazlıklarda, ovada, bayırda yayar-dık. Ekin ektik ortaklaşa bir ömür, çorak ve taşlı tarlalara. Tırpana gelmeyen ekinler biç-tik. Umutlarımızı orakladık yıllarca! Ne ortak-çısı Karaçavdar Muharrem, ne de tarla sahibi Berber Memet gün gördü!

Komşular birbirlerinin külüne muhtaçtı.

Kıymet bilen konu komşu, eş dost, akraba-larımızla geçirdiğimiz tarifi imkânsız o yıllar unutulacak gibi değil. Bir örnek vereyim ister-seniz sizlere; Değirmenci Zayit Aaa'm (Ağam) ile Dedem Değirmenci Şevket kardeşirler. Her iki tarafın horantası çoğalınca, birlikte yaşadıkları mekân dar gelmeye başlamış. İçeri evin ortasından bir duvar çekilmiş. Du-var kardeşleri ikiye bölmüş. Zayit Ağam; "Açın ulan şu duvardan bir delik! Sesi gelsin çocukların." demiş. Duvardan bir delik açıl-mış. Onun söylemi ile bizlerin cıvıltısını ölene dek bu delikten dinlemişti.

Bizler bir dilim ekmeğe muhtaçken, atla-rın sapı samanı, kesi arpası öncelikli olurdu. Çocuklar açlıktan ölecekmiş kimsenin umu-runda olmazdı. Yoksulluğun her tarakta bezi vardı o sıralar. Kara kalem, defter, silgi ve kitap alamaz, giyecek ayakkabı bulamazdık. Biçilmiş yonca tarlasında yalınayak gezdiğim günler geldi aklıma! Ortaokul Türkçe öğret-menim kendi kitabını bana hediye ederek bir Türkçe kitabına kavuştuğumu sırası gelmiş-ken belirtmeliyim.

Hep söylerim; 'fakirlik diz boyu değil, adamı yutuyordu adeta'. İdare lambasının isli ışıklarında, ahır sekisinde, ders çalışır, oku-la giderdik. İlkokul, ortaokul derken liseyi bitirmiş hayata atılmıştık. Yıl 1965. Babam Almanyaya gitmiş, 'Alamancı' olmuştu. Ah hasretlik! Ah babam! Özlemine, boğum bo-ğum boğazımda düğümleyen gurbet; bizleri ayakta tuttuğun buysa; bilmem sana ne de-meli! Babasız geçen onca senelerim öksüz yıllarımdır benim. O'nun yılda bir kez izine gelişyle yüreğimize su serpilir, dizinin dibine

çöker, özlemimizi giderirdik. İşte hasret yüklü o yılların özeti;

Sıla hasretiyle kavrulup durdu
Kader sillesini çok yaman vurdu
Meskeni olmuştu Alaman yurdu
Yadırgadı durdu yerini Babam!

İçi özlem dolar, gelir izine
Çocukları çöker dizi dibine
Eşikteki anam çarpar gözüne
Utanır da siler terini Babam!

Biz ona hasrettik, o bize yanık
Geçen yıllarımız bak buna tanık
Gören gözlerimiz şimdi bulanık
Arıyor kaybolan ferini Babam!

Yavaştan yavaştan hayata atıldık dedik ya; Kurtalan İlçe Jandarma Birlikte askerlik bitimi, Akbank'ta Sabancı'ya ırgatlıkla geçen yirmi dokuz yıllık bir ömür. Bu çalışmanın semeresi olarak buna "Yirmi beş

Yıllık Kıymetli Hizmet Madalyası" ile değer biçilerek emekli oldum. Oturdum bu sefer anamın dizi dibine; o anlattı ben dinledim, ben anlattım o dinledi. Hiç büyümedim onun gözünde "Yetmişimde Bebesiydim Anamın"

Anam bir başkadır Dünya güzeli
Çok zahmetler çekmiş billâh ezeli
Şu yalan dünyaya geldi geleli
Elem dolu heybesiyim Anamın

Hakkını ödemek zorumuş meğer
İnan ki varlığı cihanı değer
Bundan böyle bana kızarsa eğer
Duyun dostlar! Kölesiyim Anamın

Ana başka imiş nasıl anlatsam
Dibine diz çöküp bağrına yatsam
Kundaklar içinde toprağa batsam
"Yetmişimde Bebesiyim Anamın"

İnsan kaybedince anlıyor sevginin ne demek olduğunu!

18 Mart 2023. Anası öldü! Öksüz kaldı bu çocuk!

SÖZLÜK

Kerpiç: Duvar örmek için, kullanılmak üzere, tahta kalıplara dökülerek güneşte kurutulan balçıktır.

Arıstak: Tavan

Pece: Toprak damda açılmış pencere.

Binaen: -den dolayı, -den ötürü, dayanarak.

Tandır: Yere çukur kazılarak yapılan özel fırına denir.

İnneler Hafız: İğne satan 'Çerçici Hafız' demektir.

Kundak: Bebeğin doğumundaki ilk günlerinde, sarıp sarmalamaya yarayan geniş bez

Belenmek: Sarıp, sarmalanmak.

Musur: Hayvan yemi teknesi.

Tımar: Hayvanların bakım işlemi.

Sazlık: Sulu alanda yetişen çayırılık alanın ismidir.

Çorak: Kuru, susuz, verimsiz toprak.

Tırpan: Bitkileri hasat etmekte kullanılan tarım aleti.

Ortakçı: Başkasının tarlasının ürününü ekip biçerek yarı yarıya paylaşan çiftçi.

Horanta: 1. Aile. 2. Aile fertleri.

Sap: Tarlada biçilen ekin, ekinden geriye kalan parçalar.

Saman: Ekinlerin düvenle sürülmesinden, taneleri ayrıldıktan sonra kalan ufalanmış sapları.

Kes: Yonca, fiğ ve çayır gibi bitkilerden yapılan saman.

İdare lambası: Gaz lambası.

Sille: Tokat.

Yadırgamak: Kendine yabancı gelen bir şeye alışmamak.

Eşik: Kapı girişi.

Irgat: Tarım işçisi. [Yazıda çok çalıştırılan kişi manasında kullanılmış!]

Semere: İstenilen sonuç, yarar, verim.

DOSTLUKLAR TÜKENDİ

Çevreme bir baktım, hiç dostum yokmuş
Meğer dost görünen düşmanım çokmuş
O cilveli sözler yüreğe okmuş
İnsanı sevmeye, korkuyorum ben.

O sinsi bakışlar yüreği yakar
Kaş altında gözler, kıskanır bakar
Söylediğim söze her daim takar
İnsanı sevmeye, korkuyorum ben.

Dostluk emek ister, hep verdim emek
Bana sorarsanız, dost kardeş demek
Gönlümde dostuma kurmuştum hamak
İnsanı sevmeye, korkuyorum ben.

Güveni yitirdim, artıyor kaygım
Riyakâr insana, olmaz hiç saygım
Çürüdü epridi bak gönül yaygım
İnsanı sevmeye, korkuyorum ben.

Yamalı yüreğim artık yaralı
Yaşayıp anladım, dostluk paralı
Doğuştan bu bahtım zaten karalı
İnsanı sevmeye, korkuyorum ben.

Özger sen de boş ver kendini düşün
Emek verdiklerin ağrıtır başın
Zaten boşa gitti o gençlik yaşın
İnsanı sevmeye, korkuyorum ben.

Fatma ÖZGER BİLGİÇ

DALGALARA YAZDIM EFKÂRI

Efkârlı bir türkü söyler
Selinus'ta
Sıra sıra dalgalar.
Hiç bitmeyen bir ninni
Ruhumu sulara beler gibi
Dalgalar dalgalar
Anne karnını tekmeler gibi.
Aşk fısıldıyor,
Mutedil rüzgârlar öpüyor
Denizin busesinden.
Duyulmaz dalgaların sesinden
Yürüyor çakıl taşlarında bir karınca.
Takmış takıştırmış
Kumdan ayakkabılar
Karınca kararınca.
Denizin gözyaşları gibi
Salınırken dalgalarda şuleler,
Kanını akıtıp suya
Kapatmış penceresini güneş.
Gölgesini sermiş sahile
Dönüp durur başımda bir bulut.
Haydi umudum
Koru'dan huzura kaç kulaç gerek
Tut ellerimden tut.
Bugün denizin gülüşünde
Dalgalı saçlarını
Maviden yeşile çalan
Yosun tarlası gözlerini gördüm.
Sahile vuran her dalgada
Dalga dalga saçlarını ördüm.
Hâsılı bugün
Kumsala bıraktım düşlerimi
Dalgalar dalgalar
Efkârımı çaldılar.

Mustafa AYVALI

BABAMIN VASIYETİ

İbrahim Halil MANTIOĞLU

Mühendislik fakültesini kazanan bir öğrenci aynı zamanda çok güzel gitar çalıyordu. Çocukluğundan beri bu merakı gitmemişti. Ailesi ileride, doktor olmasını istemişti. Fakat gitar merakı yüzünden şimdiki öğrenim gördüğü okulu bile zor kazanmıştı.

Aslında zeki bir çocuktü. Buna rağmen ilkokuldan beri derslerine çalışmıyor, hep gitar çalıyor, hatta besteler yapıyordu. Konservatuarda okumayı da çok istiyordu. Fakat annesi tıp fakültesini kazanmasını, eğer kazanmazsa Ziraat Mühendisi olmasını söylemişti. Çünkü köy ağasının tek oğluydu. Babasını iki sene önce kaybetmişti. En azından topraklarıyla uğraşacak biri lazımdı.

Genç, İstanbul'da üniversite tahsiline başladı. Bir gün okuldan çıkarken, köşe başında müzik aletleri satan bir yer gördü. Sazlar, klarnetler, kemanlar vs.

Hepsinden önemlisi de gitarlar...

Hepsine teker teker baktı ama en sol köşede bir gitar vardı. Onu satın almak istedi. Dükkân sahibi, o gitarın baba yadigârı olduğunu ve satılmaması için vasiyette bulunduğunu söyledi. Genç adam, parasının çok olduğunu, istediği kadar ücret verebileceğini söylese de nafîle...

Adam, dünyayı verse de o gitarı satamayacağını söyledi. Çünkü babası böyle vasiyet etmişti. Günlerce ısrar etti ama hiçbir işe yaramadı.

Aradan aylar geçti. O gitar aklından hiç çıkmıyordu. Derslerine bile motive olamıyordu. Bir kere daha şansını denemek istedi.

Dükkâna gitti ama sahibi değişmişti. Biraz muhabbet etti. Dükkânın şimdiki sahibi, eski sahibinin oğluydu. Babasının vefat ettiğini söyledi.

"Demek bu gitarı isteyen sensin. Dedemden babama yadigâr kalmıştı. Babam senden bahsetmişti." dedi.

"Evet. Galiba siz de baba yadigârı diye gitarı bana satmayacaksınız." deyince:

"Hayır" dedi.

"Babam bu gitarı bir gün dükkâna gelersenizsize hediye etmemi vasiyet etmişti." dedi.

Genç adam adeta sevinçten havalara uçacaktı.

"Sahiden mi?" dedi.

"Evet, babaların sözü kutsaldır." dedi ve ağlamaya başladı. "Keşke babam sağ olsaydı." dedi.

Genç adam çok etkilendi ve gitarı almaktan vazgeçtiğini söyledi.

"Neden vazgeçtiniz?" diye sordu yeni dükkân sahibi.

Genç adam:

"Babam, üniversiteyi bitirene kadar elim gitar almamamı vasiyet etmişti. Şimdi onu daha iyi anladım." dedi.

DERSİN

Başucuma bağla kara yazmamı
"Bu mezarda yatan karalım" dersin.
O istedi dersin derin kazmamı
"Dönmez artık kalbî yaralım" dersin.

Kekik kokuları var dimağında
Dolanıp dururdu sevgi bağında
Başı karlı yüce Süphan Dağında
"Yolunu kaybeden maralım" dersin.

Çileyi kuşanmış sarmış beline
Sırları dolanmış suskun diline
Adımı koyduğun karanfiline
"Açmadan kuruyan parelim" dersin.

Asildi, benzerdi bir arap taya
Gerdanı Akdeniz, yüzü Sahra'ya
Asumanda yanan şu dolunaya
"Şavkında erirdi harelim" dersin.

Vurup yaraladım keskin dilimle
Ölüme seslendi "gel ecelimle"
Bakmadan haline, kendi elimle
"Ateşe attığım çıralım" dersin.

Usulca toprağa bırak bir buket
Bir fatiha oku, ismimi zikret
Tesellim şudur ki bu dünya gurbet
"Orada bir yuva kuralım" dersin.

Zeynep SÜMER

Annelerimize hürmetle...

"ANALAR BAHTSIZ OLUR"

Bin bir cefa ile geçen ömründe
Nice dağdan kağrı aşırıldı anam
Günleri tüketti Hakk'ın emrinde
Ne küstü ne yolu şaşırdı anam

Şöyle gönlünce bir keyif çatmadı
Bir kez olsun tok mideyle yatmadı
Bir günden bir güne isyan etmedi
Eyüp'ün sabrını taşırdı anam

Ayıp saydı söz demeyi erine
Sakladı derdini gömdü derine
Kirlenen sırtımı tırnak yerine
Nasırlı ellerle kaşırdı anam

Yoldaşı olmuştu ölüm sancısı
İki kardeş ile küçük bacısı
Ana, baba, koca, evlat acısı
Azrail'le haşır neşirdi anam

Şu yalan dünyada gülmedi yüzü
Ağıt yakar yaşla dolardı gözü
Kış günü yorgana sarıp da bizi
Kendi bir köşede üşürdü anam

Bekledi hep "Anne!" diyelim diye
Saçından şal ördü giyelim diye
Zaman oldu bir et yiyelim diye
Koydu yüreğini pişirdi anam

Aradı, "nerede kaldılar?" dedi
Şenlendi, "bir selam saldılar" dedi
"Çocuklarım adam oldular" dedi
Göğsünü gururla şişirdi anam

Anıları yavaş yavaş silindi
Nefes sayısında sona gelindi
Bir sonbahar günü gökler delindi
Bir tarifsiz gama düşürdü anam

Mülki (Aslan AVŞARBEY)

KAVRAYIŞ

Fatma PEKŞEN

Ortalığı kaplayan koku, alanı dolduran binlerin üzerini aşarak, etrafı çevreleyen evlerin balkonuna doğru hücumla geçmişti. Haşlanmış ya da patlamış mısır, ekmek arası köfte, kokoreç, onca hâkim kokunun arasından “ben de buradayım” cüretkârlığını gösteren “akşam simidi”...

Ayrıca kokusuzlar da vardı yiyecek güruhunun içinde. Kabak, ayçiçeği çekirdeği, dondurma, pamuk şekeri... alanagirmeleri yasak olsa bile giriş kapısının caddeye bakan kısmında sıra sıraydı.

İnsanın içini kazıyan gacırtılarla kaykılıp duran gondol, orasının burasının boyaları kavlamış, yılların çilesini taşıyan dönme dolap, minik trenlerin oluşturduğu konvoy, eteğine doldurduğu insanları çalkalayıp duran ruhsuz balerin, önceleri araba pazarı iken ilk defa bu yıl fuar alanlığına terfi etmiş yerin sifatah gördüğü kawazaki denilen çılgın araç ve fuarlarla, lunaparklarla adı özdeşleşmiş olan çocukların süslü rüyası çarpışan otolar...

Ve insanlar, insanlar, insanlar... lunaparkı bahane edip evden dışarı çıkma bahtıyarlığını yaşayan çiçeği burnunda evliler, gözleri birbirlerinden başkasını görmeyen nişanlılar, ileride evlenme ihtimali olan çiftler, bir sigara içimi çıktığı evden, arkadaşları sayesinde kendisini lunaparkta bulan bıyığı yeni terlemiş gençler ve neredeyse kalabalığın iki mislini oluşturan çocuk ordusu. Bir de onların ellerini sıkı sıkı kavrayan ebeveynler...

Sakız çiğneyenler, sigara tütürenler, elindeki şişeden, teneke ya da karton kutudan meyve suyunu, gazlı içeceğini yudumlayan-

lar; açtığı kuruyemiş paketini dişleri arasında öğütmeye niyetlenip, kâğıdını çöpe atarken, rüzgârın azizliğiyle alana doğru savuranlar... sivri, küt, yamuk topuklar ile sandalet, terlik, spor ayakkabılarının katkılarıyla, yarı kaba beton, yarı toprak tabandan savrulup duran tozlar.

Ve balkonların, caddelerin, iş merkezlerinin, yolu kuşatan türlü dükkânların ve curcunali mekânın bütün hünerini göstererek göğsü doğru yolladığı ampul kalabalığının arasında sönük duran, iştihasını gecenin ilerleyen saatlerine saklayan yıldızlar topluluğu.

Gacırtılar, şakırtılar, zincir sesleri, kulak tırmalayan, insanları eğlendirmeye çaba gösteren aletlerin tempolu hareketlerine uyum sağlayan ritmik müzikler, birbirleri ile konuşmaya çalışan kavalyeler damlar, isteklerini büyüklerine anlatma çabası içinde mızımızlanıp duran çocuklar. Birer ikişer inen kepenkler, geceye karışıp kaybolan bir cankurtaran sireni, egzozu hayli gürültü çıkaran ticari taksi...

Bir tarafı ünlü bir iş merkezi, diğer tarafı lüks dairelerle, kalan iki cephesi ise birbirine paralel iki cadde ile kuşatılmış olan yer, bir aya yakın süredir uğraşılıp, nihayet iki akşam önce kurulan, şehrin bu yılki ilk eğlence mekânı: lunapark!

Parmaklıkların, tel örgülerin, güvenlik şeritlerinin orasından burasından süzülüp alana girme çabası gösteren kalabalığın niyeti, saniyelerle yarışan rengârenk ampullerin arasında kaybolmak, adına eğlence denilen

olaya iştirak ederek, curcuna arasında eriyip kaybolmaktı.

Tekler, çiftler, gruplar...

İşte, o kadar kalabalığın arasındaydılar onlar da.

İlk ses kadından geldi. Onca uğultunun arasından sesini ulaştırabilmenin heyecanı-
la:

-Bu koku ne ya? Dibi tutmuş güveç gibi...

Gözünün önünde alı moruna karışmış, patlıcanları patatesleri kararıp dibe yapışmış, "yıkı beni" diye inleyen koca bir güveç hayali. Akşam akşam fırında türlü yememiş olsalar, belki de canı çekip sabahın köründe pişirmeye kalkacak ya...

-Kokoreç hanım.

Kadın mutlu. Eh ne de olsa İstanbul görmüş adamla evli. Kendisi gibi ayak bastığı şehir sayısı bir elin parmağını geçmeyecek kadar değil ya. Âlâsını bilir. Gerçi kokorecin adını duymuşluğu var ama...

-Nasıl bir şey ki bu? Ortılığı kokuya boğmuş. Alanı var alamayanı var.

-Seveni var, sevemeyeni var... Bağırsaktan yapılmış döner desek yalan olmaz. Bir kere yedim sadece. Pek hoşlanmadım aslına bakılırsa.

Kadın umursamaz bir tavırla omzunu silkti. Yürüyüş maksadıyla çıktıkları evden buraya kadar onca yolu tepmişti, azıcık oturmalı, şamatayı cümbüşü izlemeliydi artık. Kokoreçten ona neydi, bağırsaktan ona neydi...

"Gişe" yazılı küçücük kulübenin önünden, giriş kapısına kadar iki ayrı kuyruk uzanmıştı. İçerideki, biri yaşlıca duran iki görevli, aynı örnek elbiselerin içinde bilet uzatıp, para almaktan bitap görünüyordular. Birbirinin tıpkısı şapkaların altından bezgin bakan gözler de aynı örnek gibiydi.

Adamla kadın da kalabalığa uymuş gi-biydiler. Diğerlerini daha önce görmüş, dönme dolap, gondol, balerin gibi bazılarına da

binmişlerdi ama şu kawazaki denilenine ilk defa rastlıyorlardı. Daha çok lise çağı gençlerinin ilgi gösterdiği, (belki de yaş kuralı vardı) helikoptere benzeyen bineğin önünde kuyruğa girenlerin haddi hesabı yoktu.

Bir grup inince diğeri biniyordu. Daracık, birbiri ardına sıralanan koltuklara kurulan gençlerin bellerine kemerler bağlandıktan sonra kapılar kapatılıyor ve cihaz harekete geçiyordu.

İleri geri, yukarı aşağı derken çılgınlığın, ısıklığın, yuhaların eşliğinde yürekleri hoplatan hareketlerle periyotlarını tamamlıyorlar, kafaları, mideleri bulanık bir vaziyette boşaltıkları koltuklarını başka gençlere devrediyorlardı.

Kadının bakışları, kalabalığın arasında gecenin şu saatine hiç de yakışmayan takılarıyla çevreye hava atan ayaklı sarraflara, cafcacılı renklerin olancasını üstünde taşıyan kelebek kanatlı genç kızlara, soluk pardösülerini geren göbekleriyle yürümeye mecalleri olmayan tombul hanımlara, gömlekleri içinde terleyip duran babalara göz gezdirirken bir noktada sabitlenip kaldı.

Birisi on iki-on üç yaşlarında, diğeri dokuz-on yaşlarında iki abla ile ellerinden sıkı sıkıya kavradıkları yedi-sekiz yaşlarında küçük bir oğlancık idi gördüğü. Babaları olduğu belli olan, çizgili gömleğinin içinde kaybolan, kırıklı bıyıklı, bulanık bakışlı bir adamın refakatinde idiler.

Kızlarda şaşkın ve bir o kadar da hayran bakışlar mevcuttu. Sağa sola, ışıklara, gondollara, elbiselere kilitlenen gözlerle, ilk defa geldikleri belirgin olan tavırlarla dikili kalmışlardı. Üç numara tıraşının altında yok denecek kadar az kaşlarıyla sarı, sapsarı bir oğlandı üçüncü ve asıl objektife yakalanan da oydu. Ağlamaklı idi. Kıpırmızı yüzü ile içine gömdüğü sessiz hıçkırıklarını boğmaya çalışarak, ilk defa gördüğü güzellikleri babasından isteyip istememek arasında gidip gelen bir mahzunlukla bocalayıp duruyordu.

Baba ise oğlanın bitiremeyip eline tutuşturduğu haşlanmış mısırı sıcaklığı kaybolmadan kemirme niyetindeydi. Kızlar, bitmiş koçanları giriş kapısındaki varile atmışlardı girerken ve mutlu görünüyordular.

Baba, sigara bahanesiyle yokladığı cebine bir göz attı. Sadece iki gün yetecek miktar da ekmek parasından başka beş kuruş yoktu. Bir oğlanın mahzun yüzüne, bir de kızların mutlu suratına baktı. Namussuz paraya, aylığa kavuşmaya sadece iki gün kalmıştı. Koca bir kırk sekiz saat yani.

Kızlarda, önceden anlaşmış bir şey istememe, sadece seyretmeyle mutlu olmanın yollarını bulma izleri vardı. Bu anlaşmayı, gördüğü cazip aletlerin şaşaası karşısında, kapıldığı heyecanın etkisiyle sarı-kırmızı suratlı oğlancık bozuyor gibiydi.

Oğlan, ablasından kurtardığı elini kısa pantolonunun cebine sokup madeni paralarını çıkardı. Bir gişenin üzerindeki fiyata baktı, bir de paranın miktarına. İmkânı yok yetmezdi. Ne olurdu sanki mahalledeki arkadaşlarına kanıp da pamuk şekerden almasaydı dün? Geçen hafta arkadaşlarıyla önünü kestikleri bir düğün konvoyundaki amca tutuşturmuştu eline koca binliği. İki üç gün koynunda sakladığı parayı sonunda dayanamayıp, o eriyip giden pamuk şekere yatırmıştı işte. Tüh olsundu be! İki gün daha saklasaydı ölür müydü? Düünden beri, yani her şeyin siftahına balıklama atlayan Burak'ın "dönme dolaba bindik ablamla, çarpışan otoyu kullandım" sözlerine imrenmez, kendisi de binerdi o dediklerine.

Baba, gömlek cebini şişiren sigarasından yaktı ve ağzından kurtulan bir "of" sesiyle havaya üfledi sorunlarını. Tozun dumanın, sesin kokunun arasında yok olup gitti kendi bıraktıkları da.

Yürüyüş maksadıyla evden çıkıp, öylesine, laf olsun diye alana giren kadınla adamın bakışları, işte o anda, yanıp sönen ışıkların şavkı arasında çakıştı. Kadında "birer bilet alsan da bu çocukların gönüllerini görsen"

ifadesi, adam da "babanın gururuna dokunursa" endişesi vardı.

İkisi de sıkıntı içinde, yaslandıkları dönme dolabın kaidesini çevreleyen demirleri kavramışlardı sıkı sıkıya. İçlerinde karşı konulmaz bir istek vardı: çocukları, özellikle de oğlancığı sevindirmek... Ve karşı konulmaz bir istek daha vardı: babayı incitmemek.

Kızlar ağızları yarı açık, mutlu ifadelerini muhafaza ederek rüya âleminin ipsiz salıncağında gezinmekle, yani seyretmekle yetiniyorlardı; oğlansa artık engelleyemeyerek, sarı-kırmızı suratına koyuverdiği incilerini birbiri ardına sıralıyordu. Hıçkırıksız, şikâyetsiz ve ince boynuna yakışan bir mahzunlukla inen yaşlar ampullerin, görünmeyen kirpiklerine vuran aksi ile renkli bir hal alıyordu.

Adamla kadın akşamlarını mahveden bu görüntünün ezikliği içinde yeniden sıktılar demirleri. Bir şeyler yapılmalıydı. Kırmadan gönül yapmanın yolu bulunmalıydı. Mutlaka ama mutlaka bir şeyler olmalıydı.

Kawazakidekiler, dönme dolaptakiler, gondoldakiler, konvoydakiler, balerindekiler, palyaço salıncaktakiler, çarpışan otodakiler bilmem kaçınıcı kere boşalttılar haz duydukları yerlerini. Bilmem kaçınıcı kere bilet uzattı aynı örnek şapkalı gişe görevlileri. Bilmem kaçınıcı kere yuvarlandı inciler, sarı, esmer, beyaz çocuk suratlarından aşağıya.

İşte o anda oldu mucizemsi şey! Sadece adamla kadının şahit olduğu bir peydahlanmayla çıkıverdi melek kılıklı bir adam. Beyaz pantolonu ve beyaz gömleği ile babanın koluna giren otuz, otuz beş yaşlarında birisi, "çarpışan arabalara binmek için bilet aldırılar benimkiler. Sonra da korkup binmediler. Biletler elimde kalakaldım. İstersen yeğenlerimi bindir kardeş" deyip, babanın eline biletleri tutuşturup kalabalığa karışıp kayboldu.

Ne çocuklar görebilmişlerdi tam anlamıyla, ne de baba. Kadınla adamın kenardan sessizce izledikleri olay mutluluğa dönüvermişti işte. Üç tane bilet vardı ellerinde. Sarı-

kırmızı oğlancığın yüzündeki yaşlar, membaı kurumuş göze gibi aniden kesildi. Hayran hayran etrafı süzen kızlarınkine ise parıltılı bir bakış gelip oturdu.

Üç küçük bedenın çarpışan otoların olduğu bölüme geçmesi, sıralarını beklemeye başlaması gecenin olayı idi adamla kadın açısından. Onlar da gelmişlerdi aynı yere. İzlendiklerinden habersiz babanın bu kez mutlu yaktığı sigarayı, çocukların suratına akse-den neşeyi kaçırmamalıydılar.

Birkaç dakika sonra, oğlancığın kavradığı direksiyonda idi ablalar da. Gözlerinde çakıp duranlar, tellerin çıkardıklarından daha da fazla kıvılcımlıydı.

Kadın o şamatanın içinde nasıl duyurduğuna kendisinin de inanmadığı bir tonla kocasına seslendi.

-Eğer oğlanın bu suratını görmeden yat-saydım gecem mahvolacaktı.

-Hatta birkaç günüm, diye ekledi kocası da.

Daha beş dakika önceki kaşsız, haşlanmış yumurta gibi duran yüzün kırmızılığı kaybolmuş, mutluluğun pembe bulutlarını yaran bir pilotun kararlı bakışlarına bürünmüştü.

Diğerlerini saymazsak, kulaklara varan üç çocuk gülüşü, bir baba sevinci, bir de karı koca bahtıyarlığı yaşanan yerde, yaptığı işten haz alan birisi daha vardı: biletleı veren adam.

Kenardan gizlice izlediği manzaranın doyunluğunu sabaha kadar salladığı direksiyon başında yaşayan adam, uzun yol şoförü bir garibandı sadece. Oradaki iş merkezlerinden birine getirdiği gıda maddelerinin boşaltımı esnasında girdiği lunaparkta gördüklerine dayanamamış, uzanıp giden kuyruğa rağmen nasıl aldığına kendisinin de şaşıtı üç biletle ağlayan yüzleri güldürmüştü.

Ampullerin kararıp, yerini göz kırpar yıldızların aldığı, sokaklarda inlerin cinlerin top oynadığı saatlerde, karı-koca birbirlerinin el-

lerini sıkı sıkıya kavramış, bir dahaki sefer için yüz güldürme planları yapıyorlardı.

Uzun yol şoförü de kıvrım kıvrım bükülen dönemeçlerde yol alırken, direksiyonu kavradığı parmaklarının arasında kâh kaşsız oğlanın başını okşuyordu kâh bir türlü evlenmediği için sahip olamadığı hayâli çocuklarının başını.

Oğlancık ise uykunun bilmem kaçınıc kulaçında yol alırken kavradığı yorganı direksiyon kullanır gibi sıkıyor, Burak'a anlatacağı bulutlar arası gezinin hazzıyla gözlerini sım-sıkı yumuyordu.

ZÜMRA'M

Sağının teline değen esintiye
Muhtacım, bir yudum su misali
Gün gelir burnunu al al yaparsa
Kinlenirim, bir çocuk gibi

İncilerinin ortaya dökülmesine
Hayranım, sevdâ misali
Gün gelir titrerse o çenen
Yakarım her canı, yanardağ gibi

Yıldızları gözünde seyretmeye
Bağımlıyım aynı sen gibi
Gün gelir ıslanırsa o yanakların
Öldürürüm, acımasız bir canı gibi

Şanıver Sude BAŞOĞLU

NE YAPSAM OLMUYOR...

Gelgitlerde dilim, şaşım, şaşkınlım.
Konuşsam olmuyor sussam olmuyor
Kabardı yüreğim daraldı kınım
Kükresem olmuyor pussam olmuyor...

İki ucu keskin bıçak mübarek,
Bir elim tut diyor diğeri bırak
Yine mi karşımda bir sadist yürek
Barışsam olmuyor küssem olmuyor...

Demek ki geride çilenin çoğu
Çöz çözebilirsen, örümcek ağı,
Bahaneye bakan eğreti bağı
Koparsam olmuyor kessem olmuyor...

Deli gönül diyor dilince konuş
Ya başına gelen hekime danış
Bu muydu sevgiye aşka inanış
Okşasam olmuyor süssem olmuyor...

İnsan kendi toplar itibarını
Kendi bulur gönül içre yerini,
Sevgim yur mu yüreğinin kirini?
Çoğaltsam olmuyor kıssam olmuyor...

Zübeyde GÖKBULUT (Gelin)

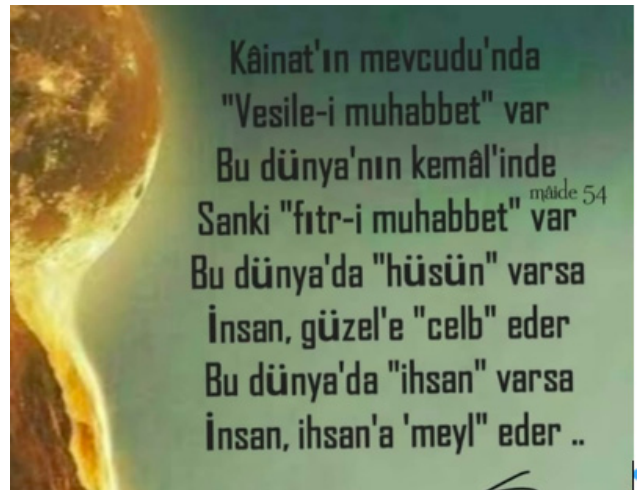
DARDA KALIR MI?

Kara karıncayı zindan gecede
Görene yaklaşan darda kalır mı?
Hakikat yazılı her bir hecede
Kur'an'a yaklaşan darda kalır mı?

Semadan zemine inerken rahmet
Sarar tabiatı nur demet, demet
Toprağın üstüne sayısız nimet
Serene yaklaşan darda kalır mı?

Özkul' şükür eyle gel olma gafil
Yarın ol divanda kalırsın sefil
Yaratığı canın rızkına kefil
Durana yaklaşan darda kalır mı?

Özkan GÜLİ

Serdar SAVAŞ

TARİHÎ BANDIRMA VAPURU KAPTANI İSMAİL HAKKI BEY [DURUSU]

Mustafa İLHAN

İsmail Hakkı... Mustafa Kemal ve on sekiz arkadaşını 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkaran Bandırma Vapurunun kaptanı. 1871 yılında Zincidere'de doğdu. Babası Posluoğulları'ndan kendisi gibi kaptan olan Hacı Ahmet, annesi Hatice hanımdır. İlk ve orta öğrenimini Zincidere Şehir Yatılı Mektebi'nde tamamladı. Yükseköğrenim için de İstanbul Heybeliada Mekteb-i Fünunu olan Bahriyeyi Şahane'ye bağlı Yatılı Ticari Kaptan Mektebi'ne girdi.

1891 yılında stajyer kaptan olarak mezun olup, ilk görevine Kayseri adlı vapurda başladı. 1915'de Osmanlı Seyr-i Sefain'de (donanma) Doğan Vapuru Kaptanlığına atandı.

1 Mayıs 1919'da ise Bandırma Vapuru Süvari Kaptanı oldu. 16 Mayıs 1919'da, 9. Ordu Müfettişliği 'ne atanan Mustafa Kemal ve arkadaşlarını İstanbul'dan Samsun'a götürdü.

Tarihe geçen bu yolculuğu yüksek denizcilik bilgisiyle Mustafa Kemal ve düşüncelerine bağlı bir kaptan olarak başarı ile tamamladı.

Büyük yolculuk...

Bandırma Vapuru 16 Mayıs 1919 akşamı Kız Kulesi açıklarında, İtilaf devletleri görevlilerince aranmasından sonra yola çıktı. Vapurun personel sayısı 22, yolcu sayısı ise 19'dur. Ayrıca, söylenenin aksine, İsmail Hakkı Bey Karadeniz'i avucunun içi gibi bilen bir kaptandır.

Mustafa Kemal, Bandırma Vapuru Karadeniz'e açıldıktan sonra İsmail Hakkı Bey'e "İtilaf Devletleri'nin zarar vermesinden uzak

olmak için sahili takip eden rotada gidiniz. Bir tehlike halinde gemiyi sahile oturtunuz." emrini vermiştir.

17 Mayıs gece yarısı İnebolu'ya varan Bandırma vapuru, 18 Mayıs öğle üzeri Sınop'a ulaştı. Vapur; 19 Mayıs sabahı saat 06'da ise Samsun Limanı'na demir attı.

Türk kurtuluş savaşının hazırlık döneminin başlangıcı Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışıdır. Bu, istiklal meşalesinin yakılışıdır.

Nutuk'un (Söylev) ilk yan başlığı "Samsun'a çıktığım gün umumi manzaradır."

Bandırma Vapurunun Kimliği

Bandırma Vapuru hep, bozuk, köhne, hız ölçen paraketenden yoksun ve hatta pusulasız anlatıla gelmiştir.

Kaptan İsmail Hakkı Bey ise bu konuda yakını ola Orhan Karadeniz'e Bandırma Vapurunun eski bir gemi olmasına karşın iddia edildiği gibi pusulasız, paraketesiz yola çıkmadığını, hatta iki pusulasının olduğunu anlatmıştı. İsmail Hakkı Bey Karadeniz'e ilk defa o seferle çıktığı konusuna da karşı çıkmıştır; zira İsmail Hakkı Bey Karadeniz'i avucunun içi gibi bilen bir kurt denizciydi.

İsmail Hakkı Mustafa Kemal'le ilk defa o vapurda karşılaştığı görüşüne de karşı çıkarak, daha önce Mustafa Kemal'in Şişli'deki evinde görüştüklerini ve Paşa'nın rotaya ilişkin emirlerini de orada aldığını söylemiştir.

Soyadı bazı yerlerde "Dursun" olarak geçmesine rağmen "Durusu" olarak kullanılagelmiştir

Erol Mütercimler 'Denizden Gelen Destek' adlı eserinde, Bandırma Vapuru hakkında, "Dünya denizcilik tarihinde unutulmazlar arasına girdi." demiştir.

Mütercimler kitabında gemi için; "Bandırma küçük bir yolcu vapurudur. 1878'de İskoçya'nın Paisley kentindeki H. Mc Intyre Tersanesi'nde inşa edildi. Demir uskurlu ve buharlı bir gemiydi. Boyu 47,97 m, eni 8,5 m, derinliği ise yine 8,5 m'dir.

Gemi 1891'de Marmara Denizi'nde Erdek açıklarında battı. Daha sonra tekrar yüzdürüldü. 1893 yılında İdare-i Mahsusa gemiyi satın aldı ve Panderma ismini verdi. 1910 yılında İdare-i Mahsusa, Osmanlı Seyri Sefain adını alınca Panderma olan adı da Bandırma olarak değiştirildi. Vapur, Samsun'dan İstanbul'a dönünce posta vapuru olarak kullanılmaya devam etti. 1925'de gemi mezarlığında yerini alan Bandırma Vapuru jilet olmaktan kurtulamadı"

"Bu gurur bana yeter"

İsmail Hakkı Bey, 1922'de yaş haddinden emekli oldu. Kasımpaşa'daki evinde sakin bir hayat sürdü. Yumuşak huylu, sakin ve alçak gönüllü bir "Efendi Kaptan"dır. İsmail Hakkı Bey, 22 Aralık 1940'da vefat etmiştir. 18 Mayıs 2005'de Zincidere'de geleneksel hale gelen "İsmail Hakkı Durusu'yu anma programında karşılaştığım torunu Nejat Uluğöl Beyefendi'yle sohbetimizde İsmail Hakkı Bey ile ilgili yanlışlar üzerine konuşmuştuk. Ona M. Kemal Atatürk'ün İsmail Hakkı Bey'le ilgili anısının olup olmadığını sordum. Cevaben, Mustafa Kemal'in gemi mürettebatını unutmadığını, ziyaret ettiğini söylediler. Paşa, İsmail Hakkı Bey'e ihtiyacı olan bir şeyin ve emekli maaşının yeterli olup olmadığını sorduğunda, kendisinin görevini başarmanın ve ülke hizmetinde böyle bir şerefe layık olmanın gururu içinde gelen tekliflere sıcak bakmadığını söylemişti.

Kuvva-i Milliye ruhunun kaynaştırdığı bu açık ve gizli kahramanların kişisel olgunluklarının gereğini yaptıkları unutulmaz. Bize de onları sık sık yâd etmek ve gelecek kuşaklara aktarmak kalıyor. Ruhları şad olsun.

SEN KALBİNİ FERAH TUT

Yaratan var bizleri
Sen kalbini ferah tut
Her yer O'nun izleri
Sen kalbini ferah tut

Nazar edip şu taş
Etrafı et temaşa
Bir yaza bak bir kışa
Sen kalbini ferah tut

Gökten düşen her damla
Kaynak olur zamanla
Yaşamaktaysan hâlâ
Sen kalbini ferah tut

Önce akıl et, sonra
Talip ol her bir zora
Sana da gelir sıra
Sen kalbini ferah tut

Alın teri göz nuru
Akıt ki bul huzuru
Rabbim örter kusuru
Sen kalbini ferah tut

Ozan Halil sözüm var
Der ki O yüce Gaffar
Değerin duan kadar
Sen kalbini ferah tut

Halil MANUŞ

GÖZLER YALAN

Rûhumu, kalbimi saran
Aşklar yalan, hîsler yalan
Usûlden keyfimi soran
Diller yalan, gözler yalan

Sevdiğim gökte buluttu
Toprağıma su, umuttu
Bir fırtına aldı yuttu
Bahâr yalan, yazlar yalan

Gelmedi, yine gelmedi
Gözyaşlarımı silmedi
Beklediğim yer kalmadı
Yollar yalan, nazlar yalan

Nefesimdi o, soluşum
Uçtu gitti gönül kuşum
Anladım artık yokmuşum
'Cânım' diyen sözler yalan

Düştü tahtım kimsesizim
Garîp kaldım isimsizim
Çıkamaz âvâzım sessizim
"Varım" diyen izler yalan

Ya Azrâîl sorunca mı?
Toprak teni sarınca mı?
Ben Mevlâ'ya varınca mı?
Çizgi, desen, yüzler yalan

Gama bulanmışım gama
Kaç dert musallat cânıma
Gülersem gülüyor sanma
Pozlar yalan, hazlar yalan

Öldürdün beni âferin
Kûtlâ! Bu senin zaferin
Bedduâ etmem, ol serin
Ebedî der: Kozlar yalan

İhsan Fatih POLAT

BİZİM KÖY

Bana köye git diyorlar
Köyde anan baban mı var
Bir başıma ne yapayım
Bizden köyde kalan mı var

Tarla eksen ekin bitmez
Bitse bile para etmez
Harmanına gücüm yetmez
Hani dirgen yaban mı var

Köye heves eden olmaz
Benden sonra giden olmaz
Davar alsam güden olmaz
Şimdi köye çoban mı var

Hadi kalkıp köye gitsek
Eski evi tamir etsek
Çalı çırpı odun kessek
Yakmak için soban mı var

Köyümü ettiler talan
Birkaç viran evdir kalan
Sefil oldu sebep olan
Bu sözümde yalan mı var

Eski köyüm dere diye
Çıkarttılar bir tepeye
Nur mu yağdı yeni köye
Göster mutlu olan mı var

Köyde her iş sıra ile
Ocak yanar çıra ile
Suyu bile para ile
Kaynağından dolan mı var
Köyde kaldı birkaç hane
Üç baş tane amca nine
Onlarda küs birbirine
Selam versen alan mı var
Şimdi meskenim burada
Bizde gideriz arada
Giden gitsin köy orada
Keyfinizi çalan mı var
Çekiçoğlu böyle diyor
Tabuta giren gidiyor
Sıra bana da geliyor
Bundan başka plan mı var

Dursun DEMİRAY

ÜÇ HARFLİLERİ SEVİYORUM

Mustafa BALABAN

Eylül ayı sonbaharın habercisi olarak vazifesini yapıyordu. Güneş ısınıp düşürüyor, ara ara hafif hafif esen rüzgâr yazdan kalan sıcaklığı azaltıyor, ağaç yaprakları hissettirmeden teker teker toprağa uzanıyordu. Börtü böcek ise hüznü bir şekilde son şarkılarını söylüyordu. Adeta tabiat ve nebatat yaz mevsimine vedanın son hazırlıklarını yapıyorlardı.

Hele Babadağ'da hazan mevsimi görülmeye değer manzaralara sahne oluyordu. Ağaçlık bölgelerde göknar, meşe, servi, gürgen, sedir, ladin, fıstıkçamı, ardıç ve kızılğaç. Hele kızılğaç bir başka kıyafete bürünüyor, sarısı başka, kırmızı rengi ise bambaşkadır.

Taşdelen Yaylası'ndan yavaş yavaş şehir merkezine taşınmalar başlamıştı. Okula giden çocukları olan ya da köylerde bahçesi olanlar taşı tarağı topluyor işleri yoksa yaylaya bir daha uğramıyorlardı.

Hasan hazan mevsimine ayrı bir muhabbet duyardı. Ailece yazın yayla da olsalar da bu mevsimde ailesi bağbozumu için köylerine gitmişlerdi. Bağda da salaş bir yerleri vardı. Anne-babası erkenden bağa giderler serinlikte üzümleri toplarlardı. Sıcak saatlerde keleklerinde yer-içer dinlenirlerdi. İkinci serinliği düştüğünde kaldıkları yerden meyveleri, üzümleri toplarlardı.

Hasan hayvancılık yaptığı için yayla da bir müddet daha kalmaya devam ederdi. Yeşilliklerin kurumaya başlaması, yağmurların artması ve hayvanlarında üşmesi Hasan için ayrılık günleriydi. Ama daha o günlere neredeyse iki aya yakın zaman vardı.

Küçükbaş hayvan besliyor, gündüzleri onlarla vakit geçiriyordu Hasan. Nedense keçileri daha çok seviyordu. Bu günde hayvanları ağıla almış, çoban köpeği Karabaş'la taracaya geçmişti. İki yıl önce babasıyla hummalı bir çalışmayla kısa sürede yaptıkları bu taracanın bir bölümüne mutfak yapmışlardı. Evleri tek katlıydı. Evin yapısı adeta bir tepenin üzerine kurulu gibiydi. Öyle ki vadiye hâkim bir noktada olup birkaç köyü görüyordu. Evin arka kısmına geçtiğinde Denizli bile görüş alanındaydı.

Hasan her zaman ki gibi önce Karabaş'ın karnını doyuracağı bir hazırlık yaptı. Sonra annesinin dün kendisi için hazırladıklarını dolaptan aldı. Taraça'daki masaya dizdi. Yemek masasının da neler yoktu ki yen böreği, yaprak sarma ve biber tatari. Masa adeta Denizli'nin lezzet geçidiydi. Hasan yemek yemeğe özel bir önem verirdi. Annesinin her fırsatta "Oğlum, can boğazdan gelir." demesinin de bunda etkisi vardı.

Acaba ezan okundu mu diye düşünürken Yeniköy'den ezan sesi duyulmaya başladı. Namazı kılıp sonra yemeği yerim diye lava-boya yöneldi. Abdest esnasında yemeğimin yanında içecek yok acaba ne yapayım dedi. Dolaba baktı hoşaf vardı. Nasıl mutlu oldu. Kendi bağlarının kaysısından. Onu da masaya koydu. Namaza durdu. Namaz kılmak bir başkaydı burada. Sessizlik adeta insanı dünyadan kopuyor başka bir âleme yolculuk yapıyordu. Namazına çok dikkat ederdi. Askerde eğitim ortamında bile namazını aksatmamıştı.

Namazdan hemen sonra yemeğini yemişti. Karabaş ise günün yorgunluğundan uyuyakalmıştı. İşte şimdi kendiyle baş başa kalma zamanıydı. Eyvah unuttum dedi. Sigarası yoktu, başka içecekleri aramazdı ama çay onun için adeta huzur membayıdı. Birazcık yediklerimi sindireyim dedi. Yorgunluktan üşenmişti de. İncirpınar, Yeniköy'ün ışıklarına bakıyor iki de bir çay yapmakta gel git yaşıyordu. Yine de aşklarının şahidi çay yapmak için mutfağa yöneldi. Çayın suyunu koydu yerine döndü.

Ayşe aklına gelmişti. İlköğretim hayatları hatta çocuklukları birlikte geçmişti. Hasan işlerinin yoğunluğundan, evin tek çocuğu olduğundan eğitimine devam edememişti. Ayşe ise liseye devam etmiş, liseyi bitirmiş üniversite sınavını kazanamamıştı. İkinci kez girmiş ama istediği bölüm için yeterli puanı alamayınca eğitim hayatını devam edememişti. Hasan ise bu arada askerliğini yapmış yine bahçe işleriyle uğraşmaya başlamıştı. Ama onun asıl alanı hayvancılıktı.

Hasan ile Ayşe'nin sevgileri tek yönlü değildi. Birbirlerine karşı sevgi ve saygı içinde davranırlar, zaman zaman şehirde sakin kafelerde görüşürlerdi. Neredeyse oturmadan 'çay' derlerdi. Gerçi demelerine gerek yoktu, çalışanların hepsi tanımıştı onları. Yine de onlar buluşmanın keyfiyle çayı söylerlerdi. Ne Türk kahvesi içerler ne de çok harfli kahvelerden isterlerdi. İşin doğrusu Hasan onları söylemeyi de beceremezdi. İkisinin birçok yönden karakterleri benzese de çay konusunda benzemek kelimesi hafif kalırdı, aynıydı. Çay küçük cam bardakta, tavşankanı bir görüntü ve sıcak olmalıydı.

Hasan biraz daha sakin, içe dönük; Ayşe hareketli ve sosyal bir karaktere sahipti. Ayşe arada ilginç espriler yapardı. Hasan bu durumda çok keyif alır, kendinden geçerdi. Bir kahkaha attı. Etrafına baktı yalnızdı. Çok şükür, dedi. Aklına Ayşe'nin bir gün kafede muhabbet sırasındaki konuşmaları gelmişti. Ayşe demişti ki, 'Üç harflilerden korkar mısın?', Hasan kem küm etti. Ayşe, 'Üç harfli deyince ne anlıyorsun?', dedi. Ahmet, Şey

yani Cin, dedi. Ayşe'nin gamzeleri olabildiğince belirginleşti, muzip bir şekilde, Hasan üç harfliler sadece o değil ki, dedi. Ben üç harflileri çok seviyorum, korkmak bir tarafa bilakis keyif alıyorum, dedi. Hasan meraklandı, nasıl yani dedi. Ayşe mesela dedi, biraz yavaş yavaş davrandı, Hasan'ın tepkisini görmek istiyordu. Üç harfliler, dedi Ayşe, devam etti mesela: Çay. Hasan bir tuhaf oldu, kahkaha atmaya başlamıştı ki 'Dur dur', dedi. Asıl üç harfli, ne biliyor musun? dedi. Ne dedi merak, heyecanla Hasan. 'O da Aşk' dedi. Hasan bir kez daha Ayşe'nin espri anlayışına şaşırmıştı. 'Ayşe sana hayranım nereden buluyorsun bunları' dedi. Hasan çayını yudumlarken sadece eli değil yüreği de ısınıyordu. Çay bardağını eli kavradığında Ayşe'nin elini tutmuş gibi.

MASUMİYET

Bir kanın saflığını
Satırlarla bozmak gerek.
Bir fidanın derinliği
Arınıp kaybolana dek.
Aşkın mı yoksa kibrin mi
Seni temsil eden renk.
İki çift söze muhtaç edilmek
Asrın celladına münhasır demek.
Tam planlar yapılmış
Umutlar yenilenmişken
Karanlığın o umulmaz mefkûresi
İndirip çektiyor ruhları
Olurun ve olmazın ortasında
Geçmiş, şimdi, gelecek
Zaman çizgisinin ipini
Ellerin parçalanırcasına çekmek.
İşte bir yere varamamak
Anda takılı kalmak
Bu kaçan kimdi
Başlangıç mı bitiş mi?

Berat ÖZDEMİR

DEĞİŞMEZ

Evveli, sonrası beyaz bir kefen
İsimler değişir bezi değişmez
Ölüm hep arkada boş kalmış küfen
Taşları değişir yüzü değişmez

Kırarsın, yıkarsın görmez yaparak
Zamanı harcarsın mala taparak
Sonucu bilirsin bir avuç toprak
Köz yeri değişir sızı değişmez

Nefis dedikleri şeytan payesi
Hakikati unutturmak gayesi
Bir varmış bir yokmuş kul hikâyesi
Konusu farklıdır sözü değişmez

Miras kalan yalnız iyilik serde
Hakikat, ateşi tütüğü yerde
Hiçbir kulda çare bulmaz bu derde
Dumanı değişir közü değişmez

Atan deden öğrettiği sözlerdir
Sana miras kalan geçmiş izlerdir
Pişmanlık vurduğun yaşlı dizlerdir
Vurduğu değişir dizi değişmez

Yaradan cismine kazır sureti
Cahil insan odur eder cüreti
Allah bu dünyada verir mühleti
Alınlar değişir yazı değişmez

Güldenim haddimi aşmaya meyil
Tek gerçek vardır ki secdeye eyil
Fanidir burası kalıcı değil
Mevsimler değişir özü değişmez

Gülden TAŞ

GÖZÜMLE GÖRDÜM

Kulaktan duymadım iki gözümle
Bire beş beşe on katanı gördüm
Dışım ile içim bir sözüm özümle
Eğriyken doğruya çatanı gördüm

Ütüsüz üst başı kâle almayıp
Kalabalık içersine dalmayıp
İçkiden kumardan geri kalmayıp
Her türlü pisliğe batanı gördüm

Ağına düşürmek düşürmüş dile
Yaşı babasından büyükken bile
Torunundan küçük metresi ile
Âr damarı çatlak yatani gördüm

Seven yok küsleri barıştırmayı
Sevmeyen yok sid.. yarıştırmayı
Bırakın süte su karıştırmayı
Besmele'ye yalan katanı gördüm

Beynamaz haramı yalayıp yutup
Allah kitap peygamberi unutup
Cemâatle çıkar için saf tutup
Camide secdeye yatani gördüm

Arttı beti benzi sararıp solan
Azaldı pişmanlık hissiyle dolan
Oğlunun kızının annesi olan
Kendi karısını satanı gördüm

İmânı parayken dini parayken
Alnı açık değilyüzü karayken
Sağlığında sığmadığı sarayken
Daracık mezarda yatani gördüm

Şerif taşıdığı yüküdür yine
Paslı yüreklerin hamalı sine
Korkudan üç harfli der iken cine
Şeytana rûhunu satanı gördüm

Şerif MENGÜTEMÜR

SEBEP/SİZLİĞİ ARIYORUM

Ali Rıza NAVRUZ

/Saat beş buçuk! Sigaram ve soğumuş çayıyla

Hâlâ sevginin nöbetindeyim.../

"Dün, bu günü hazırlar" diyor akıldaneler... Peh! Sökmüyor bana bu söz, beni kesmiyor işte! Doğru bile olsa inanmak istemeyişimin d i r e n c i n i seviyorum. Ve yüzde gamze oluşunu bu direncin... "Eh, bu kez son!" diyorum sana yazmak için her ayağa kalkışımda masamdan. "İşte bu kez sooooo-oon!" Ama bu "son" sözcüğü bir kapı oluyor önüme... Sevgi ve inançtan yana sığınabileceğim başka bir kapının olmayışına seviniorum caaan!

Sevgimi -hem de usulcana- şu gecenin yalnızlığına bırakayım derken, alnımın teriyle ıslanıyorum ansızın... Koca bir hayatı düşünmüyorum yaşanacak! Ayaza kesmiş gecelerime lânet!.. Her şey bir sebebe bağlanıyor. Ben, sebepsizliği arıyorum durmadan... Önümde; kar, dolu, sis! Hiç fark etmiyor... Parktaki şu kuşlar da duygusal saçmalıklarına alışık olmasalar... Sevgim, seni bana getiren pusula olsun ellerinde diyebiliyorum, hep... Ama olmuyor! O hep, yağmurları getiriyor ve koyuyor göz bebeklerime. Göbelek aklığına boyanmış bir bulut ve yağmur! O yağıyor yine bak! Ama sen olmuyorsun... "İnanç bir özlemdir" diyen kimdi söylesene be gelincik yüzlüm!.. Ömrün son durağında seni beklemek ve gelmeyeceğini bilmek söyle erken bir ölüm değil de, nedir ki sence?..

Ellerimde mor menekşe kokusu... Sana uzatacaktım işte!

Vakit; gecenin beş çeyreği... Karışık bir

kafa, soğumuş bir neskafe ve...

Ah cancağızım! Şimdi bütün sevgilerin güzelliğini buruk bir yağmur ürperişiyle yeniden mi yaşayım? Yani; yağmur yağsın ve sen olma! Öyle mi?.. Ben bütün geceler boyu seni tomurcuklandırayım yüreğimde ve yorgun argın, kaldırımlar çiğneyeyim de, sen gel bu ahvâlimin orta yerinde olma... offfff! Ca-aan...

"Yağmuru kır, beni kırma..! Buz dağlarını nefesinle erit, hadi gel" desem mi ki? Sanki demedik! Sanki özlemlerle bölünen gecelerimin değilsin farkında... O ılık nefeslerinin hâlâ yüzümde dalgalanışından sanki bîhabersin!.. Gözlerim yıldızları saklıyor bir bir... Sen kokulu rüzgârları öpüyorum... Hangi iklimlerin gönüllü sürgünü olmadım ki yağmur uğruna caaaaaan!.. Yağmur damlalarının serinliği avuçlarımda bak..! Teselli şu ki; ben "var" değilim o kaydırak zeminde. Pek çok insani değerler, sistemin yanlış yerlerine oturuluyorsa, benim ayak uçlarımdan hiçbir günâhi yok bunda... Bilemiyorum can:

Her ne zaman ki kaldırıp rafa koysam acıları,

Sünepe bir bulut çöreklenir beynime;

Başlar sızı yağmurları...

Ve sevgiye hasret bu şair bozuntusunun,

Sürüncemede kalır

Tüm umutları...

Bilirim ki sınırsız düşlerimin idam sehpa kurulmuştur gönül meydanıma artık! Haydi geeeel! Gel ve at bir tekme şu tabureye...!

EZBERLENMİŞ HAYATLAR

Gülhun ERTİLAV

Kavurduğu soğan gözlerini yakınca, ocağın altını kısıp tencerenin kapağını kapattı. Mutfaktaki küçük yemek masasına oturdu. Eli sigarasına uzandı. "Bari bir de kahve yapayım kendime, sohbetim daha koyu olsun" diye düşündü, gülümsedi.

Kahvesinden bir yudum aldıktan sonra sigarasını yakarken "Aslında ne kadar az içersem o kadar iyi olacak, iyice sağlığını bozmaya başladı bu meret" diye düşünmeden de edemedi. Yine en zor sohbetlerden birini yapacaktı. Kendi ile söyleşecekti. Bunu elinden geldiğince geciktirmeye çalışıyordu her zaman, ama yine kendini kendi ile baş başa bulmuştu işte.

"Ne kadar da benzemeye başladım Aysel'e. Oysa hep kızardım onun davranışlarına. Ya anneme ne demeli. Son birkaç sene öncesine kadar hep onu tenkit eden ben değilmiydim. İşte şimdi aynısını ben yapar oldum" diye düşündü.

Aysel küçük kız kardeşiydi. Ama kendinden önce evlenmiş, hemen çoluk çocuğa karışmıştı. Babası kimin kısmeti çıkarsa onu evlendiririm demiş, piyango da

Aysel'e vurmuştu. "Zaten hayallerim vardı, erken evlenmek düşüncem yoktu ki" diye omuz silktili.

Aysel en kısa sürede annesine benzemişti evlendikten sonra. Yemek, bulaşık, ütü, ev işleri, komşu gezmeleri derken annesinin bir kopyası olup çıkıvermişti.

Yapma, biraz da kendine zaman ayır dediği vakit, "Abla ne vakti, saçımı tarayacak zamanın bile olmuyor" diyordu aynı annesi gibi. Ne gençliğin, ne de güzelliğin bir önemi kalmıyordu ki evlenince. Ama evlenmeden de olmuyordu işte.

Okulda öğretmişlerdi ya; İnsanlar doğar, büyür ve ölürler. Bu şöyle olmalıydı kendince. İnsanlar doğar, büyür, evlenir ve ölürler. Hep birbirinin aynı hayatı yaşamak zorundadırlar. Kendi hayatı farklı olacaktı. Çevresindeki kadınların yaşadığı hayatı yaşamayacaktı. Okulunu bitirdiği zaman en çok buna sevinmişti. Yaşar, yani eşi ilk başlarda onun çalışmasına ve kariyer yapmasına olumlu bakıyordu. Ama sonraları çocuk istemeye, evde illa sıcak yemek beklemeye başladı. "Olsun varsın di-yordu.

Yeter ki beni anlasın da bunlara da yetişmeye çalışırım". Annesinden öğrendiği kadar yemeklerini yapmaya başladı. Yaptıkça kendine olan güveni de gelmeye başlamıştı.

"Bir de çocuk yaparsam sanırım her şey normale döner" diye düşünüyordu. Farkına varmadan kendini bir şeylere hazırlıyordu. İlk bebeği doğduğunda aldığı izinlerden sonra iş yaşamına dönmekte zorlandı. Her şeyi birbirine karıştırmaya başladı. Akli evde bıraktığı oğlunda kalıyordu. Bunu Yaşar'la paylaşınca o işten ayrılmasını istedi.

"Her şey oğlum için değil mi" düşüncesi ile kabul etti işinden ayrılmayı. İşte ilk büyük hatası buydu.

Oğlunu büyütmeye başlarken ikinci bebeğin geleceğini de hissetti. İki sene sonra kızını kucağına aldığı anda tam anlamıyla iyi bir ev hanımı olmuştu. Hatta her zaman kızdığı, saçma sapan bulduğu komşu sohbetlerine bile zevkle dalar olmuştu.

Kimin kocası nerede ne yapmış, hangi yemek nasıl yapılırsa daha iyi olurmuş, hangi tuzlu pastanın yanına tatlılardan konmalıymış hepsini de çok iyi öğrenmişti.

Seneler yerinde durduğu gibi durmuyordu, akıp geçti. Oğlu da kızı da büyümüş, kendine ihtiyaçları kalmamıştı. İkisi de istedikleri üniversitelerde okuyordu.

Düzenlerini kurmuşlardı. Hatta çocukların evliliği ve iş garantileri bile hazır durumdaydı. İşine dönmeyi düşündü. İstifa ederek ayrılmıştı. Bunca seneden sonra iş ortamı o kadar çok değişmişti ki. Kendi uzmanlığı dışında farklı teklifler aldı. Kabul etmedi, yapmam düşüncesi ile.

Artık ne evinden tat alıyordu, ne de bayan arkadaşlarının yaptığı sohbetlerden.

İşte yine gün akşama dönmek üzereydi ve mutfağında yemek hazırlıyordu.

"Bu böyle olmamalı" diye düşündü. "Silkinip kendime gelmeliyim, ben ne annem gibi ne Aysel gibi ne de komşularım gibi olmadım, onların bana biçtiği rolü oynamaya çalıştım sadece" diye düşündü. "Rolümü oynadım evet ama şimdi oyun bitti, perde kapandı."

Yemek pişmiş, demini bile almıştı. Mutfak iyice karanlığa gömülmüştü. Kalktı ışığı açtı. Rahat bir nefes almaya çalıştı. Bundan sonrası için kararını vermişti.

Ezberlenmiş Bir Hayatı yaşamayacaktı.

Yaşar'la uzun süredir her şeyi koparmışlardı. Paylaşacak hiçbir şeyleri kalmamıştı. Bazen hiçbir şey konuşmadan bir hafta bile geçiyordu. Oysa daha yaşı yeni kırk yedi olmuştu. Hala güzel, hala gönlü aşk doluydu. "Neden" dedi "neden devam ettireyim ki sev-

gisiz bir evliliği, yeni aşk yaşamak yeni bir sevdaya yelken açmak varken". Bunu arkadaşlarından birisi ile paylaşırsa kendine deli gözü ile bakardı. "Paylaşmayacağım, ama yavaş yavaş da yoluna koyacağım her şeyi. Her insana bir kez yaşama hakkı veriliyor. Bir daha dünyaya gelmek mümkün değil. Sevgi dolu bir yürek varken, onu dört duvarın arasında nasıl bağlı tutabilirim. Madem sevgi var, madem aşk var ve her yaşta mümkün. Bende yaşayacağım bunları".

Aldığı kararları uygulama zamanı gelmişti artık. Yaşar'la konuştu. Eşi kabul etti boşanmayı. Eskisi gibi olmasa da yine çabuk adapte olabileceği bir iş seçti kendine.

Şimdi daha farklı bakmaya başlamıştı yaşama. Demek ki insan yaşanılması gerekenleri yaşıyor, ama içinde ukde kalanları da bir gün elbet yerine getirmek istiyordu. Hep karşı çıktığı bir yaşam biçimiydi Ezberlenmiş Hayatlar, ama mecburi olarak yaşamın bir noktasında karşısına çıkmıştı işte. Kader diyerek kabullenmek en iyisiydi. Hem o ezbere yaşamdan kendine her zaman gurur duyacağı iki çocuk kalmıştı. Zarar yoktu.

Bundan sonrası için ezbere değil de doğaçlama yaşayacaktı, hep hayalini kurduğu şekilde yani. İşine devam edecek, küçük bir ev kiralayacak ve mümkün olduğunca az eşya alacaktı. Kendisi eşyaya değil, eşya ona hizmet edecekti. İş çıkışlarında gönlü nereye gitmek istiyorsa orada vaktini geçirecekti.

Asla herkesin kendine uygun gördüğü Ezberlenmiş Hayatı yaşamayacaktı.

Kim bilir, belki de günün birinde âşık olabileceği yeni birisi ile karşılaşacaktı...

ÖZÜR DİLERİM

İnsan kardeşlerim, ekmel canlılar
Kalbini kırdıysam özür dilerim
İhtiyar amcalar, delikanlılar
Hor, hakir gördüysem özür dilerim

Gönül yıkmak, Kâbe yıkmaktan beter
İnsan merhamettir, ötesi beşer
Havvâ Kızı, tatlı, güzel söz ister
Üzdüysem, yorduysam özür dilerim

İnsandan insana sayısız fark var
El elden üstündür, tâ arşa kadar
Hayvanlarda bile müşfik duygular
Havaya girdiysem özür dilerim

İnsan birbirinin olmasın kurdu
Kişi, birbirinin gerçekte yurdu
Bütün bir insanlık, koca bir ordu
Rengini sorduysam özür dilerim

Bunca birikimi yok mu sanarsın?
İnsana saygı duy, yoksa yanarsın
Gül al, sat, parmağın bala banarsın
Yokuşa sürdüysem özür dilerim

Basamak, basamak yükselir dağlar
Yapıp yapmadığı, insanı bağlar
Acı söz, incitir, yüreği dağlar
Günâha girdiysem özür dilerim

Âşık Oğuz der ki, görgülü davran !
Edep, hâyâ ile örgülü davran !
İlimden, irfandan, vergili davran !
Üstüne vardıysam özür dilerim...

Bekir OGUZBAŞARAN

ANNEM

Tarla dönüşü,
Bir solukta içtiğim
O köpüklü ayranı
Doya doya içmeyi özledim, annem.

Tava pişisinin dumanını
Çökeleğe bandırıp yemeyi,
Çeşmenin gözünden
Avuç avuç su içmeyi
Özledim, annem.

Ağzımın tadı kalmadı şimdi.
Yorgunum... Hem de çok yorgun.
Oysa eskiden,
Toz duman demeden
Kan ter içinde orak biçer,
Sırtımda saman taşırdım.
Atsız, arabasız,
Düz yokuş demeden yürürdüm.
Şimdi hepsi geçmişte kaldı
Ama ben hiç bu kadar yorgun olmamış-
tım, annem.

Yayla gibi uzanan döşeğe
Kardeşlerimle doluşur,
Pamuk gibi yumuşacık uykulara daldık.
Şimdi yatağım büyük,
Yalnızlığım daha da büyük.
Mutlu uyuyamıyorum artık, annem.
Ablamın küçülen elbiseleriyle büyüdüm ben.

Sen biçer, sen dikerdin.
Şimdi gardırobum dolu,
Renk renk, kat kat...
Ama hiçbirini yakışmıyor üzerime.
Sensiz, sanki çıplak kalmışım, annem.

Senli zamanı, eski beni özlüyorum.
İnsanlar yabancılaştı,
Yollar tuzak dolu.

Aynıyım hâlâ,
O çocuk hallerimle.
Çabuk kanıyorum,
Çabuk inanıyorum.
Çocuklarımı büyüttüm de
Kendim büyüyemedim bir türlü, annem.

Korkuyorum...
Merhametin pazarda satıldığı bir dünyadan.
Çıkar uğruna zalimleşen dostlardan,
Gülen yüzlü düşmanlardan...
En çok da sensiz kalmaktan
Korkuyorum, annem.

Semiha ARASBORA

NERMİN AKKAN'IN "ÇİSE"SİNE BAKIŞ

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

Nermin Akkan'ın Çise adlı şiirler toplamı saf, temiz, arı duru bir Türkçenin imbiğinden geçmiş zarafet metinleri olarak karşımızda duruyor. Şairemiz, Türkçemizin hem teknik anlamda dilbilgisel yapısına hem kültürel arka plan anlamında zengin anlam ve çağrışım dünyasına, hem de duygusal anlamda hassasiyetin bütün tonlarını ifade kabiliyetine oldukça hâkim görünüyor.

Fitrî, harsî, doğal millî edebiyatımızın temeli olan Türk halk şiirini nazım biriminden veznine, kavram dünyasından edasına kadar modernize ederek yeniden üretme çabası, bu metinlerin özgün boyutlarından birini oluşturuyor. Bu yönüyle yenilenerek devam zincirimize dikkate değer bir katkı sunmuştur.

Ayrıca edîbemizin sahih bir edebiyatçı duruşuyla yaşadıklarını yazdığını, gördüklerini derinden hissettiğini, duyup okuduklarını samimi olarak içselleştirdiğini okuyucu nezdinde çarpıcı ve etkili bir yankı olarak bırakmasından anlıyoruz.

Nermin Akkan, hayata samimi bir Müslüman Türk duyarlılığıyla bakıyor. Hem bireysel yaşantı, duygu, düşünce ve tasavvurlarını hem içine doğduğu Türk Milleti'nin maddi ve manevi, dinî ve millî bütün değerlerini ifade etmede tam bir bilge tavrıyla öne çıkıyor. Onun şiiri, hem bireysel hassasiyet kaynaklı sezgi şiiri, hem de bilgi ve bilinç temelli kültür şiiridir. Aşk, sevgi gibi kavramları insanî ve tasavvufî kaynaklarına bağlayarak aslî değeriyle olanca temizliği ve saflığıyla yansıtması, onun şiirinin sahihliğinin ana damarlarından birini oluşturuyor.

Diğer yandan şairemiz, millî bir sorumluluk bilinciyle Türk-

İslam değerlerimizi çağımız şartlarında güncel bağlamda yaşama ve yaşatmada uyarıcı, hatırlatıcı ve ikame edici bir öncülüğe sahiptir. Zira modernizmin oldukça aşındırdığı millî ve manevî kimlik değerlerimizi daha canlı, daha sahici biçimde toplumsal hayatımızda dolaşıma sokma gayreti, bizim insan, Türk ve Müslüman olarak varoluşumuzun zemnidir.

Ayrıca bütün Türk dünyasının birlik ve bütünlüğünün, yardımlaşma ve dayanışmasının kurumsal şekli olan Turan düşüncesini de bilince ve duyguya dönüştürerek şiirsel düzlemde yeniden üretmesi dikkate değer. Zira bireysel ve ruhsal anlamda varoluşumuz nasıl Türk-İslam kültür değerlerimize bağlıysa toplumsal varoluşumuz da kurumsal anlamda hayata geçirilmiş

Turan Türk birliğine bağlıdır. Nermin Akan, bu iki alanda uyarıcı rolünü şiiriyle başarılı biçimde ortaya koymuştur.

BENİM ANAM

Ellerin nasırlı, şahit yıllara
Yaşın, okur asrın haberin ana
Neleri anlatır, sorsam yollara
Her karışığı söyler kaderin ana

Biz yedi kardeşiz, elinde piştik
Senle çok badire, çok sene aştık
İstedin oturduk, dedin konuştuk
Sönmesin gözünde o ferin ana

İnsanoğlu baksa koca cihanda
Dünya denilen şu bucaksız handa
Aranıp yansa da aynı zamanda
Çoktur yâr de tutmaz ki yerin ana

Benim yırtındığım o yüce cennet
Senin ayağına sermiş ol Hazret
Müştahtır insanla cin, ona hasret
Allah vermiş sana değer in ana

Sormuşlar Rasûl'e en büyük amel
Tek söz demiş anan uzat ona el
Var mı başka? Vardır lâkin ilk emel
Bahtiyar et, de bir Aferin ana

Nebidendir inci gibi letafet
Beşer ördü mü ki böyle iltifat
Gafletim İlahî, ne büyük afet
Yetmez mi bu kadar hatırın ana?

Isıtır nefesin, yeter ki olsun
Üzerimde gölgen, kaldıkça kalsın
Dua da edersen, nâs şunu bilsin
Varlığı gam değil kederin ana

Mustafa TOPAL (Fevrî)

SÜMBÜLÜM

Sümbülüm
Yarın sabah
Genci yaşlısı kaçarken
Yırtılan gömlek kazak
Montların gösterisine gideceğiz!
Sanatçı burada sürrealist
Adeta konuşturmuş söküklere
Lokmaları dizerken boğaza

Kır menekşem
Öğleye doğru, diğer tek ayakkabıların
Demir bariyerlerdeki sergisi var kaçarken dü-
şürdükleri oradayız!
Yaş sınırı yok her markadan
Çayımızı yudumlarken

Begonvilim
Akşama
Şiir söyleyen birilerinin töreni var.
Verilen ödülü reddeden bir tiyatro oyuncusu.
Kasıklarına yediği tekmeden mi?
Yüksek duvardan düşüşünden mi?
Aksayarak yürürken
"Bekleyenim var kıymayın" ı seslendiriyor

Çiğdemim
Yarın diye bir yer var
Terminale giderken sağda
Yıkılacak alkıştan yarın ikindiye doğru
Yerel saatle üç, bilemedin üç buçuk ne bile-
yim. Okuldan çıkan çocuklar
Hayat kadınları, yaşlı amcalar aynı otobüste.

Yarın diye bir yer var
Beynin ön lobunda
Kaş ile gözün hemen ardında
Koca bir umut boşluğu
Ne koysanız bana mısın demeyen
Dünlere benzemeyen!

Papatyam yarınısız evdeyiz!

Mustafa ERDEM

ZAMANIN KUYRUĞUNU BAĞLAMAK

Funda GÖKÇEN

Efendimiz "Ümmetimin suretleri gönülleri ile değişir." buyuruyor ya hani bu cihetle benim de zihnimi ziyadesiyle meşgul eden kelimeler olur zaman zaman. Gönlüme düşer, orada filizlenir ve fideleyeceğim günü bekler de durur.

Hafta sonu sevincim okuma hayali ile başlar ta ki nihayete erinceye dek.

Sabah uyandıgımda gönlüme bir kelime düşmüş olur hep ya da rüyamdan kalma birkaç deneme kırıntısı veya dize. Akşama kadar döner durur artık zihnimde ne zaman ki işlerimi bitirip klavye başına otururum bilinmez. Bazen notlar alıp saklarım bir ara yazarım diye bazen de birkaç cümle ile sosyal medyada paylaşıp geçerim. Düşündüm de o notlara belki de hiçbir zaman sıra gelmeyecek çünkü hayat öyle bir telaşe ile akıp gidiyor ki belki de âni yaşamak lazım, olduğu kadar.

Kendime not: Mükemmeliçiliği de bırakmak lazım bu arada.

Bu hafta gönlüme bir değil iki kelime birden düştü. Biri zaman mefhumu diğeri ise kalp... Hangisini ele alayım derken girift bir düşünce karmaşası içinde kaldı aklım. Bu iki kavramın kuyruğunu birbirine bağlamaya karar verdim lakin bilemiyorum belki de biri bağları koparıp kaçacak ya da uslu uslu yol alacaklar, göreceğiz.

Önce kalp kelimesinin etimolojisini ele almak istiyorum kalp: kelime kökü Arapçada (klb)olup manası değişme, dönme, tersine çevirmedir. İnsan nefis taşıyan bir varlıktır ve tıpkı bukalemun gibi bulunduğu ortama göre değişkenlik gösterdiği için bu eşsiz organımıza kalp adı verilmiştir. Bukalemun, hangi nesnenin yanına konsa onun rengine bürünür. İşte kalp de böyle bulunduğu ortamın rengini alır. Bu cihetle yüce Rabbimiz, sevgili peygamberimiz ve birçok İslam âlimi kalp konusu üzerinde ısrarla dururlar çünkü insanın bütün davranışları bu merkezden sudur eder. Bir de şöyle bir şey vardır ki vücudumuzdaki bütün organlar beyinden emir alarak çalışırken kalp iradesinde müstakildir. Diğer uzuvlarımız bizim isteğimizle hareket ederken, o başına buyruktur. Bu derin bilgi ve mana ikliminden yola çıkarak insanların nasıl değiştiğini söylemek istiyorum. Yalnız dikkatinizi

şu hususa dokundurmak istiyorum ki öğrenmekle idrak etmek arasında derin mana farkı varmış.

Anlamak başka, idrak etmek çok başkaymış. İdrak fiilen gerçekleşen bir hadise olup yakın çevrede bukalemunlar zuhur edince bu anlamlı fiil vuku buluyormuş.

Kalp konusunu burada noktalamak istiyorum zira 'zaman' çekiştirmeye başladı bile. Sabırsız beklemiyor tıpkı günler, gecelerde olduğu gibi akıp gitmek istiyor ne diyelim her şey görevini yapmakla yükümlü. Ahh keşke gerçekten zamanın kuyruğunu bağlayabilsek de güzel günlerimizi tıpkı şairin kitap arasında kurutup saklamak istediği gibi biz de saklayıp ara ara yaşayabilseydik keşke ama maalesef ki bu muhal, tasarı kipinden öte gidemeyecek hayal dünyamızda.

Yaşadıkça öğreniyor insan../Öğrendim!/ Ne çok şey bilmediğimi./Anladım!

Zamanın paradan daha değerli olduğunu, yetiştirmem gereken bir dosya için haddinden fazla para harcadığım zaman anladım.

O halde? Para kazanmak için hayatımızı hiç düşünmeden harcarken, neden harcadığımız zamanı para kadar tasarruf etmiyoruz?

Oysaki paranın bedeli zaman etmiyor!

"Nedir hayat nedir ki? Yırtılır beyin zarım / Hangi selvi gölgesi bilmem benim mezarım." Necip Fazıl Kısakürek

Ne de güzel ifade buyurmuş büyük üstat başka kelama ne hacet.

Alıntıladığım şu güzel yazı ile veda etmek istiyorum:

"Bir senenin kıymetini sınıfta kalan bilir!

Bir ayın kıymetini erken doğuran kadın bilir!

Bir haftanın kıymetini dergi çıkartan bilir!

Bir saatin kıymetini sevgilisini uğurlamak üzere peronda oturan bilir!

Bir dakikanın kıymetini uçağını kaçırان bilir!

Bir saniyenin kıymetini ölümden son anda kurtulan bilir!

Bir salisenin kıymetini gümüş madalya alan bilir!

İnsanın satın alamayacağı tek şey zamandır.

Bu yüzden zamanla altın alınır, altınla zaman alınmaz."

KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT DERGİSİ

Kültür ve Turizm Bakanlığı dergimizin abonesidir

